

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-05-18
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 406-20

PARTER

Klagande

1. Föreningen Skutbergets Wenner
c/o Ferm
Strandvägen 31
652 17 Karlstad

2. Hans Ericsson
Axelines väg 234
653 46 Karlstad

3. Helene Hofverberg
Mellangårdsvägen 6
163 54 Spånga

4. Jim Hofverberg
Mellangårdsvägen 6
163 54 Spånga

5. Margareta Karlsson
Axelines väg 231
653 46 Karlstad

6. Tommy Karlsson
Axelines väg 231
653 46 Karlstad

7. Berit Larsson
Lundgrensgatan 11
652 21 Karlstad

8. Gunnar Lindmark
Axelines väg 229
453 46 Karlstad

9. Lena Lindmark
Axelines väg
653 46 Karlstad

Dok.Id 518571

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/		måndag – fredag 08:00–16:00

10. Barbro Nordanstig
Hantverkaregatan 5
664 40 Slottsbron

11. Gunilla Westerlind Ericsson
Axelines väg 234
453 46 Karlstad

Ombud för 1–11: Peo Lundquist
Zacco
Box 5581
114 85 Stockholm

12. Roar Kokvik
Strandheimveien 3B
3128 Nötterøy

13. Magnus Bergstedt
Blönduosgatan 14
654 66 Karlstad

14. Mikael Lind
Kistavägen 19
192 67 Sollentuna

15. Helena Lind Trotzenfeldt
Kistavägen 19
192 67 Sollentuna

16. Eyvind Olsson
Tullhusgatan 30 Lgh 1101
652 27 Karlstad

17. Bibbi Seger
Gruvgången 75 Lgh
653 43 Karlstad

18. Tore Seger
Gruvgången 75 Lgh
653 43 Karlstad

19. Ingrid Wilhelmsson
Högmyrsgatan 49
654 69 Karlstad

20. Mats Wilhelmsson
Högmyrsgatan 49
654 69 Karlstad

Ombud för 12–20: Advokat Lena Rebane
Advokatfirman K
Box 5032
650 05 Karlstad

21. Naturskyddsföreningen i Karlstad
Verkstadsgatan 1
652 19 Karlstad

Motpart
Karlstads kommun
651 84 Karlstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kommunfullmäktige i Karlstads kommuns beslut den 19 december 2019
i ärende nr KS-2019-462, se bilaga 1

SAKEN

Antagande av detaljplan för Skutbergets temapark i Karlstads kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen skriver av Bibbi Segers och Tore Segers överklaganden
 2. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om sammanträde.
 3. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
 4. Mark- och miljödomstolen upphäver det överklagade beslutet.
-

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Karlstads kommun (kommunen) beslutade den 19 december 2019, § 7, att anta detaljplan för Skutbergets temapark i Karlstad. Av beslutet framgår bl.a. att syftet med detaljplanen är att möjliggöra etablering av en friluftsinriktad temapark med koppling till vattnet/Vänern, med stor hänsyn tagen till områdets natur- och kulturvärden.

Föreningen Skutbergets Wenner, Hans Ericsson, Helene Hofverberg, Jim Hofverberg, Margareta Karlsson, Tommy Karlsson, Berit Larsson, Gunnar Lindmark, Lena Lindmark, Barbro Nordanstig, Gunilla Westerlind Ericsson, Roar Kokvik, Magnus Bergstedt, Mikael Lind, Helena Lind Trotzenfeldt, Eyvind Olsson, Bibbi Seger, Tore Seger, Ingrid Wilhelmsson, Mats Wilhelmsson och Naturskyddsföreningen i Karlstad har nu överklagat kommunens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Föreningen Skutbergets Wenner (Skutbergets Wenner), Hans Ericsson, Helene Hofverberg, Jim Hofverberg, Margareta Karlsson, Tommy Karlsson, Berit Larsson, Gunnar Lindmark, Lena Lindmark, Barbro Nordanstig, Gunilla Westerlind Ericsson har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. De har även yrkat att sammanträde och syn ska hållas i målet. Till stöd för sina yrkanden har de anfört i huvudsak följande.

Det saknas laglig grund att upphäva strandskyddet inom området

Det stämmer inte att delar av området redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften enligt 7 kap. 18 c § 1 miljöbalken (1998:808), MB. Hela planområdet är idag fullt tillgängligt för allmänheten. På Ytterholmen finns tre arrendetomter med små stugor som ägs av privatpersoner. Det är fel att påstå att området på ön i praktiken är privatiserat. Endast den omedelbara närheten till stugorna utgör hemfridszon. Enligt praxis är denna hemfridszon mycket liten. Att ägarna till arrendestugorna försökt utöka hemfridszonen saknar betydelse för bedömningen. Förutom den lilla hemfridszonen runt stugorna är ön tillgänglig för allmänheten under hela året. Idag är det fritt fram att ta sig via båt

eller simma till ön. I och med detaljplanen skulle allmänheten helt stängas ute från ön under de månader på året då efterfrågan att vistas där är som störst. Att detaljplanen medger att ön genom en bro blir tillgänglig för allmänheten under vintermånaderna saknar betydelse för bedömningen av om det föreligger skäl att upphäva strandskyddet i planen. Det kommer inte att vara möjligt att med båt ta sig in gratis på området via Ytterholmen. Om detaljplanen antas kommer ön att vara helt avstängd för allmänheten under sommarmånaderna. Att flera funktioner som idag är lokaliserade inom planområdet, såsom t.ex. bad och motionscentral, planeras att ersättas utanför planområdet saknar också betydelse för prövningen av detaljplanen. Detta finns nämnt i det som kallas en vision eller målbild för Skutberget. Vid prövningen av detaljplanen ska inte hänsyn tas till visionen.

Vidare stämmer det inte att temaparken är en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet enligt 7 kap. 18 c § 3 MB. Tove Janssons sagomiljö utgör inte ett sådant skäl som avses i bestämmelsens punkt 3. Av prop. 2008/09:119 s.105 framgår att stor restriktivitet bör i synnerhet gälla för områden som är tillgängliga för allmänheten. Det måste klarläggas vilket intresse den enskilde har av en dispens, vilken omfattning åtgärden måste ha för att den ska fylla sin funktion, vilka ytterligare effekter som måste påräknas, t.ex. muddringsarbeten eller förändrade strömningsförhållanden, och om behovet av anläggningen kan tillgodoses på något annat sätt utanför det strandskyddsområde som avses med upphävandet eller dispensen. Bedömningen av behovet får ske utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Att exploatören kräver direkt närhet till vattnet för att parkens sagofigurer ska få en sagolik miljö, och därmed locka besökare till parken, saknar betydelse för den objektiva prövningen som ska göras enligt punkten.

Slutligen stämmer det inte att temaparken är både ett angeläget allmänt intresse och ett annat mycket angeläget intresse enligt 7 kap. 18 c § 5 och 6 MB Enligt den praxis från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) som finns på området är möjligheterna att upphäva strandskyddet i en detaljplan med stöd av angelägna allmänna intressen mycket begränsad. Se bl.a. MÖD:s domar den 27 april i mål nr P 8109-15 och den 22 november 2017 i mål nr P 4676-17 samt avgörandet MÖD 2016:13. I

detta sammanhang kan även nämnas regeringens beslut den 14 mars 2019 i N2016/02154/SPN avseende detaljplan för Katrineberg i Karlstad kommun, i vilket regeringen avslag Karlstad kommuns överklagande av Länsstyrelsen i Värmlands läns beslut att upphäva detaljplanen. Skälet för beslutet var att det inte var visat att behovet av bostäder kan tillgodoses utanför strandskyddsområdet.

Av prop. 2008/09:119 s.105 framgår följande. "Att det ska vara fråga om ett mycket angeläget intresse innebär att det måste vara fråga om mycket speciella omständigheter som är mer eller mindre unika till sin karaktär. Bestämmelsen får tillämpas i fråga om både allmänna och enskilda intressen men tillämpningen bör vara särskilt restriktiv när det gäller enskilda intressen." En kommersiell avgiftsbelagd temapark som utestänger allmänheten från området uppfyller knappast kraven på restriktivitet i bestämmelsen.

Kommunen har inte beaktat kravet på fri passage mellan strandlinjen i fallet att strandskyddet upphävs

Enligt 7 kap. 18 f § MB ska ett beslut att upphäva strandskyddet i en detaljplan inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna säkerställa fri passage för allmänhet och bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv. Detta gäller dock inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion. Den fria passagen bör inte vara smalare än några tiotal meter (se prop. 2008/09:119 s. 112). Den bör också anpassas till de lokala förutsättningarna, bebyggelsetäthet, landskapets karaktär och bebyggelsetradition. I förevarande planförslag har inte 7 kap. 18 f § MB beaktats överhuvudtaget, eftersom strandskyddet upphävs över hela detaljplanen. För att det s.k. "skakravet" i paragrafen ska ha beaktats skulle en passage på inte mindre än ett tiotal meter ha lämnats där strandskyddet inte upphävs och där allmänheten har fri passage. En sådan fri passage är inte möjlig med hänsyn till de planerade byggnaderna och anläggningens funktion. En helt annan sak är att exploatören inte tycker parken blir attraktiv om det blir en inhägnad ett antal tiotal meter före strandlinjen.

Det planerade stängslet går ned till stranden, men sträcker sig inte ut i vattnet, och området är inte heller inhägnat efter strandlinjen eller runt Ytterholmen. Det kommer emellertid säkerställas att det inte är möjligt att runda stängslet eller att angöra parken med båt för att gratis ta sig in i parken under parkens öppettider. Oavsett är det inte tillräckligt enligt bestämmelsen i 7 kap. 18 f § MB att undvika stängsel efter vattenlinjen. Bestämmelsen avser en helt fri passage för allmänheten om några tiotal meter vid strandlinjen. Inom detta området ska inte strandskyddet upphävas. Se även ovannämnda rättsfall från MÖD där en fri passage om 40–50 meter beaktats men inte ansågs tillräckligt.

Markupplåtelseavtalet

Markupplåtelseavtalet är en del av detaljplanen och ska enligt beskrivningen i markupplåtelseavtalet syfta till att reglera genomförandet av exploateringen. Det är således en förutsättning för genomförandet av detaljplanen.

Allmänheten har idag full tillgång till strandområdet inom det aktuella området året runt, dygnet runt. I och med planen kommer allmänheten helt att utestängas från området under den tid på året då efterfrågan är som störst att vistas där. På sidan 26 i planbeskrivningen anges att öppettiderna för parken ska regleras i markupplåtelseavtal. Av markupplåtelseavtalet framgår bl.a. följande. *"Tomträttsfastigheten/Markområdet får inhägnas, dock ej mot vattnet. Om inte parterna enats om annat ska allmänheten ha tillgång till Markområdet utanför temaparkens säsongens öppettider, vilket ska regleras enligt särskilt avtal."*

Det är oklart vilken juridisk status markupplåtelseavtalet har i förhållande till resterande planhandlingar. Planen ska prövas utifrån plankartan och planbeskrivningen. Av dessa framgår att området är inhägnat med staket som löper ända till vattenbrynet. Planen ska alltså prövas helt utifrån dessa förutsättningar, dvs. att området är inhägnat och tillgängligt endast för betalande besökande eller anställda i parken.

Kommunen har påstått att allmänheten kommer att få tillgång till parken utanför säsong. Av miljökonsekvensbeskrivningen (MKB:n) framgår följande. *"Inför antagandet av aktuell detaljplan ska ett genomförandeavtal tecknas mellan kommunen och exploatören. Genomförandeavtalet reglerar bland annat parternas rättigheter och skyldigheter kring genomförande, byggnation och förvaltning. Avtalet ska godkännas av kommunfullmäktige. Enligt genomförandeavtalet ska exploatören åta sig följande: Allmänheten ska ha tillgång till området utanför temaparkens säsongs öppettider."*

Av markupplåtelseavtalet framgår emellertid att parterna fritt kan enas om annat än att allmänheten har tillgång till området utanför säsong. Det är också fel som påstås att temaparkens verksamhet pågår huvudsakligen under sommarsäsong samt enstaka veckor under skollov. Av uppgifter från exploatören och utifrån parkens öppettider i Nådendal framkommer att parken även kan komma att vara öppen vintertid. Det är sammanfattningsvis fel såsom kommunen har påstått att allmänheten under del av året kommer att få större tillträde till området än idag eftersom en bro ska byggas till Ytterholmen. En sådan kompensation saknar betydelse och planen ska prövas utifrån att parken helt utesluter allmänheten från området.

Detaljplanen stämmer inte överens med översiktsplanen

Översiktsplanen överensstämmer endast till mycket liten del med detaljplanen. Den del som inte överensstämmer är dessutom den del av Skutberget som allmänheten idag har mest intresse av och som är den del som är tvistig i processen.

En utförlig utredning av alternativa placeringar av temaparken saknas

Utredningen för olika lokaliseringsalternativ väger inte några för- och nackdelar utan slår kategoriskt fast att alla andra placeringar utom Skutberget är olämpliga.

Beskrivningarna av alla alternativ, med undantag för Skutberget, innehåller upplysningen: "Muminvärlden ser inte området som intressant". Bland alternativen finns till och med sådana som är diskvalificerade på förhand, som Mariebergsskogen, som inte kan komma ifråga på grund av donationsstadgarna. Ett av

alternativen, Gerholmen är redan ianspråktagen och detaljplanelagd och skulle därmed passa utmärkt. Kommunen har inte på ett tillfredställande sätt kunnat väga för och nackdelar med detta område utan istället avfärdat det utan direkt analys.

Slutsatsen, att Muminparken endast kan anläggas på östra Skutberget, försvagas också i och med det nuvarande detaljplane- och visionsarbetet. Enligt analysen så har den västra delen av strandområdet så höga naturvärden att en placering av Muminparken där vore omöjlig. Men i kommunens presenterade vision för västra Skutberget, som skulle kompensera för att den östra delen överlåts till Mumindalen, så innebär naturvärdena ingen begränsning för att på strandområdet uppföra en rad byggnader, faciliteter och funktioner. Med hjälp av "vassröjning, muddring och utfyllnad av sand" kan till och med en ny badvik anläggas.

Skutbergets Wenner har därutöver anfört i huvudsak följande.

Klagorätt

Skutbergets Wenner grundades i januari 2017 och har ca 1 600 betalande medlemmar. Skutbergets Wenner är en partipolitiskt oberoende ideell förening med säte i Karlstad. Föreningens huvudsyfte är att främja naturen, den biologiska mångfalden och miljön på Skutberget samt att ta tillvara allmänhetens intresse av Skutberget som ett område för fysisk aktivitet, rekreation, lärande och socialt umgänge. Skutbergets Wenner ska enligt stadgarna verka för att värna och utveckla Skutberget som ett fortsatt kommunalt natur- och friluftsområde, med inriktning hälsa och friskvård, öppet för alla. Skutbergets Wenner ska vidare verka för att motionscentralen på Skutberget bevaras och föreningen erbjuder medverkan vid drift och skötsel av motionscentralen. Skutbergets Wenner uppfyller därmed miljöbalkens och plan- och bygglagens krav för talerätt.

Alternativa lokaliseringar

De olika lokaliseringalternativen (se MKB:n) är inte konsekvent utredda. Man har inte utvärderat samma saker. I ett fall har ytan ansetts för stor, men samma areal på ett annat ställe har ansetts för liten. Närhet till handel har setts som en fördel för

Skutberget men har angetts som negativt i ett annat alternativ. På sidan 45, femte stycket, anges svepande att ”ingreppen i flertalet alternativa lägen, som även dessa alltså omfattas av strandskydd, bedöms bli större avseende påverkan på naturvärden eller friluftsliv, samt kräva större ingrepp för att möjliggöra nyetablering av en temapark av denna storlek och med det besöksantal som förväntas.”

Hans Ericsson, Helene Hofverberg, Jim Hofverberg, Margareta Karlsson, Tommy Karlsson, Berit Larsson, Gunnar Lindmark, Lena Lindmark, Barbro Nordanstig, Gunilla Westerlind Ericsson har därutöver anfört i huvudsak följande.

Skutberget är ett friluftsområde där miljöfarlig verksamhet är olämplig

Beträffande buller så ligger detaljplaneområdet i Karlstads tätorts västra del, inom Skutbergets friluftsområde. Av Naturvårdsvårdsverkets riktlinjer enligt rapport 6538 "Vägledning om industri och annat verksamhetsbuller" framgår bl.a. att ljudnivåerna inom ett friluftsområde behöver vara låga för att ge den kvalitet som eftersöks av områdets besökare. Nivåerna bör på vardagar dagtid kl. 06-18 inte överskrida 40 dBA som ekvivalent ljudnivå. Under kväll och natt kl. 18-06 samt dagtid lör-, sön- och helgdagar bör bullret inte överskrida den ekvivalenta ljudnivån 35 dBA.

Enligt den bullerutredning som kommunen låtit utföra framgår att så gott som hela friluftsområdet kommer att utsättas för bullernivåer mellan 50–55 dBA med nöjesparken som källa, och att del av friluftsområdet som är i anslutning till nöjesparken kommer att utsättas för bullernivåer närmare 70 dBA. Bullervärdena är således inte acceptabla från nöjesparken med lokalisering i friluftsområdet, där de inte ska överstiga 35 dBA på helger då området har som mest besökare.

De klagande sakägarna på Axelines väg är boende med friluftsområdet i direkt angränsning till sina fastigheter. Mellan den tänkta nöjesparken och fastigheterna är det uteslutande öppet vatten. Mellan nöjesparken, dvs. avsändaren, och de boende finns hårt vatten utan dämpning och fastigheterna är placerade högre än avsändaren.

Bullernivåerna vid fastigheterna kommer vara högre än vad som framkommit i den genomförda bullerutredningen. Viktigt att notera i sammanhanget att det som regel blåser en sydvästlig vind vilket gör att de boende på Axelines väg ligger i vindriktningen som bullermottagare.

Det framgår dock ändå att genomförd bullerutredning påvisar för höga värden vid bostäder hos de boende, över 50 dBA.

Det ska uppmärksammas att nöjesparken är utformad som en temapark, vilket gör att man i sitt utförande av uppdraget inte går utanför temat, och variationsutrymmet för bullret är begränsat. Detta innebär att besökare till friluftsanläggningen och de klagande kommer få höra samma buller varje dag som nöjesparken med temat. Bullerutredningens bullervärden är för höga både för besökare till friluftsanläggningen och de boende på Axelines väg. De boende bor i en ostörd miljö och kommer få sin livssituation förstörd av bullret och andra störningar från nöjesparken.

Beträffande miljöpåverkan från trafik så är det ytterst olämpligt att förlägga en nöjespark i ett friluftsområde som Skutberget med sina höga naturvärden. Utsläpp från fordon som besöker nöjesparken kommer påverka både djurliv och natur på ett negativt sätt. Bl.a. omvittnar de klagande om att den bäck som rinner ut i viken mellan fastigheterna längs Axelines väg och Abborrberget har vatten som kommer norr ifrån och är kraftigt förorenat. 20 meter ut från bäckmynningen är sjöbotten helt död och består idag av dy i stället för av fast sand som tidigare. Provtagning i viken har ej utförts. Med ökad trafik på E18 och Skutbergsvägen kommer föroreningarna att öka ytterligare. Därtill kommer föroreningar som alstras vid den nya parkeringen. Betänk att denna del av Kattfjorden angränsar direkt till vattentäktområdet. Miljökonsekvensutredningen är således bristfällig eftersom prov ej tagits.

Trafiksituationen för de boende

Det framgår av utredningsmaterialet gällande trafikflödet på Skutbergsvägen där de boende på Axelines väg har sin in- och utfart till sina fastigheter, att det kommer

passera 1 130 bilar per timme vid parkens öppnande och stängande, vilket innebär 19 bilar per minut eller att en bil passerar var tredje sekund. De boende har påtalat vid samrådsmöten med kommunen att man redan idag kan uppleva svårighet att komma ut och in på Axelines väg, och då speciellt på eftermiddagar när badgäster lämnar Skutberget och den närbelägna badplatsen Bomstad. Det svar man fått från kommunen är att det kan bli aktuellt att öppna den "gamla" Bomstadvägen som tidigare var en anslutningsväg till området.

Kommunen håller för närvarande på att exploatera området norr om Skutberget benämnt Eriksberg, vilket kommer att bli ett nytt industri- och verksamhetsområde. Anslutningen kommer att nyttja samma på- och avfarter från E18 som besökare till Skutberget och nöjesparken.

Det är tydligt att kommunens strategi är att avvakta tills att en ev. nöjespark är etablerad och Eriksberg är ianspråktaget för att lösa trafiksituationen på E18, och att den då närliggande lösningen blir att öppna upp den gamla vägen. De klagande kräver att kommunen dels i detaljplanen ska presentera en lösning för in- och utfart för boende och besökare till Axelines väg som är tillfredsställande, och dels att kommunen även tar med gamla Bomstadvägen i detaljplanen.

Överensstämmelse med översiktsplanen

Av kommunens översiktsplan framgår bl.a. att Skutberget ska utvecklas till en upplevelseanläggning i syfte att skapa ett konkurrenskraftigt besöksmål, som genom sin utformning stärker kommunens och regionens attraktionskraft. Besöksmålet ska gärna vara unikt i sitt slag. Målgruppen för anläggningen ska vara både Karlstads invånare och besökare utifrån.

Kommunstyrelsen har beslutat om ett antal utgångspunkter och kriterier som en eventuell upplevelseanläggning ska underordna sig:

- Den ska vara en föregångare i anpassning till den omgivande naturen.
- Energiförsörjning, materialval och utformning ska vara långsiktigt ekologiskt hållbara.

- Byggnaderna ska hålla hög estetisk och arkitektonisk kvalitet och kunna vara en sevärdhet i sig.
- Anläggningen ska vara en åretruntanläggning, med stark lokal och regional prägel och gärna innehålla bad.
- Fritid, rekreation, träning, hälso- och friskvård är nyckelorden i verksamheten.
- Vänerns och Klarälvens unika resurs tas tillvara.

Det är ostridigt att den överklagade detaljplanen inte överensstämmer med kommunstyrelsens beslut. Nöjesparken är inte en åretruntanläggning med stark lokal och regional prägel. Inte heller är fritid, rekreation, träning, hälso- och friskvård nyckelord i verksamheten. En sommaröppen nöjespark med finskt tema överensstämmer inte med kommunstyrelsens beslut.

Fågelinventeringen är inte genomförd på ett korrekt sätt

Det framgår av den av kommunen genomförda häckfågelinventeringen att en fågelinventering utgör en ögonblicksbild av hur häckfågelfaunan ter sig i området. Den utförda fågelinventeringen gjordes vid två tillfällen i juni, och man fann arter av naturvårdsintresse, bl.a. gröngöling, sävsparv, stare, fisktärna, drillsnäppa och brun kärrhök. Inventeringen är bristfällig eftersom den gjordes under en kort tid i juni. En fågelinventering bör genomföras med tre morgoninventeringar i april, mitten av maj och runt den 10 juni.

Som framgår av kommunens inventering förekommer det många arter av naturvårdsintresse. Klagandena har låtit en ornitolog ta fram en snabbinventering av fågelbeståndet på den aktuella platsen, av vilken det framgår att det finns ännu fler arter med skyddsvärde, bl.a. mindre hackspett som har ett mycket högt skyddsvärde.

Kommunens inventering belyser de olika naturtyperna i området och konstaterar att området utgörs i huvudsak av fem naturtyper, såsom äldre talldominerad skog, öppen gräsmark, öppet vatten, strandhällar och bladvassbestånd. Enligt detaljplanen

framgår det att man i möjligaste mån ska behålla den befintliga vegetationen, vilket i och för sig är bra. Kommunens inventering tar emellertid inte upp hur fågellivet påverkas av bullret från nöjesparken och av människorna som kommer att besöka parken. Parken och dess olika delar sammanbinder fastlandet med öar, vilka korsar fåglars häckningsplatser och födosökningsområde. Av den bullerutredning som har gjorts framgår att konsekvenserna av bullret med stor sannolikhet kommer att påverka fågellivet, inklusive fågelarter med högt skyddsvärde, negativt inom friluftsområdet. Det saknas en miljökonsekvensbedömning enligt 7 kap. 28 a och b §§ MB och artikel 4 i Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet).

Alternativa lokaliseringar

Länsstyrelsen har i yttrande från år 2009 bl.a. ställt sig tveksam till om uppförandet av upplevelseanläggningen är förenlig med riksintresset för det rörliga friluftslivet, strandskyddet samt riksintresset "Vänern med öar och strandområden". Länsstyrelsen har härvid uppgett att en upplevelseanläggning inte behöver lokaliseras till ett värdefullt natur- och friluftsområde utan bör vara en attraktion i sig själv och kunna placeras var som helst, t.ex. i det närbelägna Eriksbergsområdet.

Vidare har länsstyrelsen i beslut år 2014, dnr. 511-7994-2014, uppgett följande. "Vänerns stränder inom Karlstads kommun hyser mycket höga värden för djur- och växtlivet och tillkommande bebyggelse eller annan exploatering riskerar att allvarligt skada dessa värden. Delar av stränderna är i dagsläget otillgängliga för besökare på grund av bebyggelse, medan Vänerns värde för friluftslivet är mycket högt. Det är således mycket angeläget att de delar av Vänerns stränder som inte är exploaterade förblir allemansrättsligt tillgängliga och bidrar till höga upplevelsevärden runt sjön".

Det är ostridigt att det inte finns någon nödvändighet att förlägga nöjesparken till friluftsområdet Skutberget.

Ytterligare analys av bottensegmentet

Planområdet ligger till största delen inom den s.k. sekundära skyddszonen för vattenförsörjning i Kattfjorden som förser kommuninvånarna med dricksvatten, men en del inom den tertiära skyddszonen. Pappersindustrin Skoghallsverken som ligger i nära anslutning till Skutberget släppte årligen fram till år 1970 ut 500 kg kvicksilver på botten i Kattfjorden (utöver andra föroreningar), vilket ligger orört på botten av Kattviken (området i anslutning till Skutberget). De klagande känner mot bakgrund av egen erfarenhet en stor oro för de broar som ska uppföras inom planområdet.

Kommunens MKB belyser problemen på ett grundligt sätt, men de klagande menar att uppförande av broar och dylikt som påverkar bottenfaunan kan medföra negativ effekt på fiskbeståndet. De menar vidare att kvicksilver kan finnas lokalt på vissa platser och att det inte är homogent utspritt i vattnet. Därför måste ett omfattande analysarbete göras inom området där bottenfaunan kommer påverkas för att säkerställa att inga miljögifter påträffas.

Gunnar Lindmark och Lena Lindmark har därutöver anfört i huvudsak följande. Kommunen planerar investeringar på beräknade 73 000 000 kronor för att bana väg för en Muminpark. Investeringarna fyller inget annat behov än att underlätta för temaparken. Allmänna medel kommer att användas direkt riktade till att stödja en enskild, privat aktörs näringsverksamhet. Synnerliga skäl att gynna en enskild näringsidkare föreligger inte enligt kommunallagen. Vidare har ingen upphandling skett avseende chansen att bedriva verksamhet på Skutberget. Det är enligt kommunallagen (2017:725) förbjudet för en kommun att ”dela ut sockerbitar” i form av unik mark vid Vänerns strand i syfte att skapa eventuella arbetstillfällen. Beslutet är inte en kommunal angelägenhet för Karlstads kommun. En temaparksanläggning av kommersiell art och utan lokal anknytning faller inte inom vad som är av allmänt intresse enligt 2 kap. 1 § kommunallagen.

Roar Kokvik, Magnus Bergstedt, Mikael Lind, Helena Lind Trotzenfeldt, Eyvind Olsson, Ingrid Wilhelmsson och Mats Wilhelmsson (arrendatorerna) har

yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Till stöd för sitt yrkande har de anfört i huvudsak följande.

De är samtliga bostadsarrendatorer inom området som är föremål för detaljplaneläggning. Kommunen har antagit detaljplanen trots att det saknas förutsättningar att upphäva strandskyddet inom området, MKB:n är bristfällig, att hänsyn inte har tagits till arrendatorernas intresse av att området inte detaljplanearrangeras i strid med deras arrendetomter och att detaljplanen inte går att genomföra bl.a. eftersom det finns fem avtal om bostadsarrende inom området. Området som kommunen vill detaljplanearränga omfattas av strandskydd (till viss del utökat) och är av riksintresse för friluftslivet. Det finns ett antal objekt med höga naturvärden inom området. Inom området finns också fem uppsagda avtal om bostadsarrende. Området är ca 26 ha, varav ca 5,5 ha vattenområde som ägs av Karlstad Dingelsundet S:2. Arrendatorerna har yttrat sig både i samrådsskedet och granskningsskedet, men deras synpunkter har i princip inte bemötts av kommunen överhuvudtaget, förutom att en fladdermusutredning nu har gjorts.

Inga förutsättningar för att upphäva strandskyddet inom området

Det är uppenbart att området inte är ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Stora delar av området används som rekreationsområde av allmänheten och är högst allemansrättsligt tillgängligt. De enda delar av området som är ianspråktaga är de ytor som utgör arrendetomter.

Arrendatorerna har uppfattat att tidigare avtal om bostadshyra är uppsagda.

Arrendetomterna enligt arrendeavtalen är ca 1 000 m². Arrendatorerna tillbakavisar kommunens påstående om att de tagit ytterligare områden i anspråk, men även om det skulle vara fallet är det bara områden som är lagligen ianspråktaga som ska väga in i bedömningen om ett område är ianspråktaget. Området som utgör frisbeegolfbana är uppenbarligen inte ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. För det första kan vem som helst från allmänheten spela frisbeegolf på frisbeegolfbanan när som helst. Vidare kan allmänheten när som helst vistas på området som utgör frisbeegolfbana utan att spela frisbeegolf. Förvisso spelar ovanstående inte ens någon roll, eftersom det tydligt anges i praxis

att för att 7 kap. 18 c § 1 MB ska vara tillämplig krävs det att hela området inom vilket strandskyddets ska upphävas ska vara ianspråktaget, vilket kommunen inte ens gör gällande. Det anges också tydligt i praxis att det inte spelar någon roll huruvida ett område som allmänheten har tillgång till faktiskt används av allmänheten. Kommunens påstående om att hundbadplatsen, handikapprampen (och motionscentralen innan den stängdes) inte används av allmänheten saknar därför relevans.

Området som detaljplanen avser, ska planläggas som temapark (ej tivoli)

Planmässigt kan alltså vilken temapark utan tivoli som helst anläggas inom området och således är funktionen som måste ligga vid vattnet en temapark utan tivoli, inte just Muminvärlden. Det saknas rättsfall som berör om anläggning av typ temapark kan få strandskyddsdispens i enlighet med 7 kap. 18 c § 3 MB, kanske för att det är rätt uppenbart att en temapark inte till sin funktion måste ligga vid vattnet. Typiskt sett är det anläggningar av sorten båthus, brygga och musselodling, som möjliggör en funktion vid vattnet som annars skulle vara omöjlig eller mycket svår, som fått strandskyddsdispens under denna punkt. Att det är önskvärt att funktionen ska ligga vid vattnet för att den blir trevligare är inte ett skäl till dispens under denna punkt (t.ex. jmf MÖD 2015-11-11) som rör en bastu. Kommunens argument att om denna punkt inte var tillämplig skulle en temapark aldrig kunna ligga vid vattnet, är lite konstig. En temapark skulle kunna ligga vid vattnet om strandskyddet redan var upphävt och dessutom kanske det är så att lagstiftaren inte menade att strandskyddet skulle ge vika för temaparker. Det anges i motiven att stor restriktivitet ska råda i synnerhet när det gäller områden som är tillgängliga för allmänheten. Funktionen som ska prövas här är alltså vilken temapark som helst utan tivoli. Om domstolen inte håller med om det anser arrendatorerna ändå att Muminvärlden inte till sin funktion måste ligga vid vattnet. Att Muminvärlden vill att den ska göra det och att det finns ett vattentema innebär inte att temaparken inte skulle fungera utan närhet till vatten. Det är jämförelsevis snarare fråga om att det är önskvärt att temaparken ligger vid vattnet, vilket inte är ett skäl till dispens.

För att 7 kap. 18 c § 5 ska vara tillämplig krävs det dels att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget intresse, att intresset är allmänt och att intresset inte kan tillgodoses utanför området. Enligt förarbetena ska intresset för att vara angeläget innebära att den planerade åtgärden ger långsiktiga fördelar för samhället. Ett allmänt intresse ska vara något som är av intresse för allmänheten i stort och som har en tydlig koppling till en uppbärande samhällsfunktion, t.ex. tätortsutveckling i form av bostäder, olika typer av infrastrukturanläggningar, anpassning av miljön för funktionshindrade, ett frilufts-, naturvårds- eller annat miljöintresse eller ett kulturhistoriskt intresse. För att punkt 5 ska vara tillämplig krävs även att intresset inte kan tillgodoses utanför området. Enligt förarbetena ska det prövas om åtgärden måste vidtas inom strandskyddat område. Om åtgärden kan lokaliseras utanför detta område ska den lokaliseringen väljas istället. Av praxis framgår att det ska ställas höga krav på den utredning som en kommun framställer rörande alternativ lokaliseringsanalys. I detta ärende är kommunens lokaliseringsanalys mycket kortfattad och en uppenbar efterhandskonstruktion. Analysen har gjorts efter att man kontaktat Muminvärlden och utpekat området som möjligt för temapark i översiktsplanen.

Kommunens bedömning av konsekvenserna för det rörliga friluftslivet är felaktig. Om Muminvärlden blir verklighet kommer det område som tas i anspråk att hägnas in och vara stängt för allmänheten under den tiden parken är öppen, dvs. under sommaren och vissa helger. Det finns heller ingen garanti för att området kommer att vara tillgängligt för allmänheten när parken är stängd. Under alla omständigheter kommer parkens byggnader att vara ständigt stängda för allmänheten. Att besöka en temapark är inte en friluftsaktivitet, oavsett om parken har anknytning till friluftslivet eller inte. En aktivitet som kräver inträde är inte öppen för allmänheten och är därmed inte en allmän friluftsaktivitet. Kommunens jämförelse med Mariebergsskogen är mycket dålig. Hela det området är öppet för allmänheten under i princip hela året med undantag för ett par dagar. I Muminvärldens fall är det fråga om att stänga hela området för allmänheten under den tid som det utnyttjas mest av friluftslivet, dvs. under sommaren. Anläggandet av parken har sålunda stora konsekvenser för det rörliga friluftslivet, eftersom en betydande del av området

försvinner från allmänhetens tillgänglighet. Det är visserligen sant att allmänheten inte har tillgång till arrendetomterna, men att hela Ytterholmen skulle vara otillgänglig är helt enkelt inte sant.

Bristfällig miljökonsekvensbeskrivning

Av naturvärdesinventeringen framgår att området har höga naturvärden bestående i en kombination av biotopvärde och ett flertal naturvårdsarter. Ett flertal rödlistade arter finns i området. Bland annat de gamla tallarna på Ytterholmen har höga naturvärden. Två landskapsobjekt för spillkråka och gröngöling samt för insekter har noterats. Vidare noteras det att de arter som påträffats inom området tyder på en värdefull natur med positiv betydelse för biologisk mångfald. Rapporten rekommenderar att man ska undvika exploatering inom utpekade naturvärdesobjekt då de utgör en viktig biotop för många arter. Av häckfågelsinventeringen framgår att vattenmiljöerna runt Skutberget-Ytterholmen har ett stort värde för fågelfaunan. Även Ytterholmen har ett värde för markhäckande fåglar p.g.a. avsaknad av fyrfota rovdjur. Rapporten påpekar att den är grundad på en ögonblicksbild våren 2017 och att ändringar i fågelfaunan kan ske snabbt.

Bottenfaunaundersökningen visar att området generellt har höga till mycket höga naturvärden med notering av ovanliga arter både öster och väster om Skutberget. Av fiskförekomstundersökningen framgår att området kan utgöra lekplats för ål, som är fridlyst.

Det finns således ett flertal höga och mycket höga naturvärden på området med ett flertal rödlistade och fridlysta arter. MKB:n, som har tydligt överslätande karaktär, tar inte överhuvudtaget hänsyn till detta. Vidare tar MKB:n inte överhuvudtaget hänsyn till sökningar i ArtDatabanken eller någon buffertzona, vilket är en mycket allvarlig brist. MKB:n anger att planförslaget medför inga eller försumbara konsekvenser för vattenmiljön eller mätbara effekter på bottenfaunan, trots att planförslaget innebär anläggning av broar till Ytterholmen samt ett flertal anläggningar i vattnet och att det finns flera vasshäckande fågelarter inom området där brofästena skulle anläggas. Påverkan på arter som ål, utter och bäver nämns

överhuvudtaget inte. MKB:n anger även att ingen påverkan bedöms ske på rödlistade arter eller arter upptagna i artskyddsförordningen (2007:845), vilket är anmärkningsvärt om man beaktar naturvärdesinventeringens slutsatser och rekommendationer. Det förs ingen diskussion om eventuell påverkan på närbelägna Sörmons naturreservat. Av praxis framgår att analys ska ske rörande planens eventuella påverkan på område utanför planområdet. MKB:n innehåller dessutom inte någon konsekvensanalys av temaparkens klimatpåverkan.

Planen går inte att genomföra

Slutligen finns det en rad osäkerheter kring planförslaget som medför att planen kanske inte kan genomföras. Vattenområdet ägs inte av kommunen. Det finns ingen indikation på huruvida samfälligheten samtycker till att området upplåts till Muminvärlden och samfälligheten är inte avtalspart i det tilltänka avtalet om anläggningsarrende. Som anges ovan finns det fem bostadsarrenden inom planområdet. Det är inte möjligt att dubbelupplåta arrenden, vilket innebär att dessa områden inte kan upplåtas som anläggningsarrende. Det går inte att upplåta tomträtt på del av fastighet. Om kommunen tänker sig att stycka av området och sälja det till Muminvärlden är det inte alls säkert att sådan fastighetsbildning kan ske.

Naturskyddsföreningen i Karlstad (Naturskyddsföreningen) har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen i den del beslutet innebär upphävande av strandskyddet inom planområdet. Till stöd för sitt yrkande har Naturskyddsföreningen anfört i huvudsak följande.

Allmänt

Orsakerna till att strandskyddet inte bör upphävas är planområdets stora värde för det rörliga friluftslivet, områdets naturvärden, länsstyrelsens ställningstagande år 2014 att strandskyddet fortsatt bör vara 300 meter inom bland annat delar av planområdet, att kommunen inte har visat att skälen för att upphäva strandskyddet är uppfyllda samt att en relativt stor del av kuststräckan inom Karlstads kommun redan är ianspråktagen för bostäder eller verksamheter. Enligt uppgift från Vänerns

Vattenvårdsförbund är ca 62 % av Vänerns stränder bebyggda inom 300 meter inom Karlstads kommun och ca 85 % inom Hammarö kommun.

Värden för det rörliga friluftslivet

Skutberget ligger inom område av riksintresse enligt 4 kap. 2 § MB (Vänern med öar och strandområden). Området är av riksintresse med hänsyn till natur- och kulturvärden. Exploateringsföretag och ingrepp i miljön får endast komma till stånd om områdets natur- och kulturvärden inte påtagligt skadas. Vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag och ingrepp i miljön ska turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas.

Karlstad kommunledning har själva pekat ut Skutberget som ett område med höga friluftsvärden i olika dokument. Naturskyddsföreningen delar denna bedömning. Genom att ta i anspråk detaljplanens område för en temapark minskar de facto den för allmänheten tillgängliga ytan för friluftsliv på Skutberget.

Naturskyddsföreningen anser att riksintressena för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § MB och riksintresse för kustturism och friluftsliv enligt 4 kap. 2 § MB (Vänern med öar och strandområden) är så viktiga att tillkomsten av temaparken inte motiverar dispens från strandskyddet med något av de skäl som anförs. Flera av de särskilda skäl som anges i planbeskrivningen för att meddela dispens från strandskyddet är ytterst tveksamma.

Naturvärden inom strandskyddsområdet

Planbeskrivningens beskrivning av områdets naturvärden och skyddsåtgärder för naturen är förhållandevis grund medan en utförligare beskrivning finns i redovisad MKB av WSP. Det anges i MKB:n att planförslaget medför små negativa konsekvenser på naturmiljön. Visserligen är förslaget till hur temaparken ska anläggas och drivas förhållandevis väl anpassat till områdets naturvärden men Naturskyddsföreningen befarar ett allmänt ökat slitage på områdets naturvärden om temaparken blir av. Fler skyddsåtgärder behövs om temaparken blir av än vad som framgår av planbeskrivning och plankarta. Framförallt gäller det bättre skydd för häckande sjöfåglar vid Ytterholmen (fiskmåsar och eventuellt fisktärnor) samt skyddsåtgärder för eventuella

fladdermöss i området. En noggrannare inventering avseende fladdermöss behövs för att klarlägga förekomst och skyddsbehov inom planområdet.

Naturskyddsföreningen anser också att det område på Ytterholmen där det häckar fiskmås och eventuellt fisktärna bör avsättas som fågelskyddsområde under häckningstid. Detta behövs eftersom det råder brist på bra häckplatser för sjöfågel i Vänern i och med pågående igenväxning.

De förslag till ytterligare miljöåtgärder (utöver vad som framgår av planbeskrivning och plankarta) som finns i MKB:n bör genomföras.

Länsstyrelsens motiv för utökat strandskydd

Av länsstyrelsens motivering för att utöka strandskyddet till 300 meter för Vänern framgår följande.

"Flera områden av Vänern med omgivningar ligger inom ett riksintresse för naturvård. Det innebär att området så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdets naturmiljö (3 kap. 6 § miljöbalken). Länsstyrelsens bedömning är att vid sjöar som hyser särskilda värden för friluftslivet är det av stor vikt att strandskyddsområdet utvidgas i närheten av tätorter, i synnerhet vid sjöar som utgör populära turistmål. Vänerns stränder inom Karlstads kommun hyser mycket höga värden för djur- och växtlivet och tillkommande bebyggelse eller annan exploatering riskerar att allvarligt skada dessa värden. Delar av stränderna är i dagsläget otillgängliga för besökare på grund av bebyggelse, medan Vänerns värde för friluftslivet är mycket högt. Det är således mycket angeläget att de delar av Vänerns stränder som inte är exploaterade förblir allemansrättsligt tillgängliga och bidrar till höga upplevelsevärden runt sjön. Länsstyrelsen bedömer att ett utvidgat strandskydd om maximalt 300 meter, med undantag för delar av Segerstadshalvön och Jäverön som får 200 meter utvidgat strandskydd, vid Vänerns oexploaterade stränder inom Karlstads kommun behövs för att långsiktigt säkerställa strandskyddets syften."

Skäl för upphävande av strandskyddet

Naturskyddsföreningen anser till skillnad från kommunen att hela Ytterholmen inte är ianspråktagen. Framförallt riskerar häckande sjöfåglar vid Ytterholmen (fiskmåsar och eventuellt fisktärnor) att påverkas av att strandskyddet inskränks.

Naturskyddsföreningen anser att temaparken generellt inte är en sådan anläggning som för sin funktion måste ligga vid vatten. Att vattnet är ett viktigt inslag i temat förändrar inte den bedömningen. Det skulle vara fullt möjligt att skapa konstgjorda vattenmiljöer i stället för att förlägga temaparken vid ett naturligt vattenområde.

Beträffande frågan om temaparken kan anses utgöra ett angeläget allmänt intresse eller annat mycket angeläget intresse enligt 7 kap. 18 c § 5 respektive 6 MB, så lägger kommunen stor vikt vid hur tillkomsten av temaparken kan påverka kommunens framtida ekonomi och tillväxt positivt och redovisar exempel på liknande satsningar som utfallit väl. Naturskyddsföreningen kan inte bedöma rimligheten i dessa framtidsvisioner men menar att den valda platsen är en olämplig lokalisering då Skutberget sedan länge är ett populärt utflyktsmål för det rörliga friluftslivet.

En stor del av kuststräckan i Karlstad är redan ianspråktagen

Naturskyddsföreningen hänvisar till Vattenvårdsplan för Vänern, Vänerns Vattenvårdsförbund, 2006, av vilken bl.a. framgår att det är svårt att nå Vänern om man inte kommer med båt eftersom 55 % av stränderna har en byggnad inom 300 meter från vattnet.

Lokaliseringen av temaparken

Den valda lokaliseringen för temaparken är en viktig plats för Karlstadsborna som nu riskerar att ersättas med en attraktion som mest är till glädje för utifrån kommande turister. Även om Skutberget som destination har marknadsförts dåligt i många år finns Skutberget kvar i det allmänna medvetandet som en trevlig och uppskattad plats att besöka. Den del som ska inhägnas har stor betydelse som en plats där grupper som barnfamiljer och nysvenskar kan få lagom mycket naturkänsla, slipper oroa sig för att gå vilse eller för att möta farliga djur men samtidigt har tillgång till

grillplatser, bad, aktiviteter och fina vyer mot Vänern. Dessa kvaliteter går till stor del förlorade under de tider temaparken har öppet. Inhägnaden av temaparken medför också att tillgängligheten för icke betalande besökare begränsas den tid på året då Skutberget har flest besökare. Om staketet går ner till strandlinjen kan allmänheten inte heller gå längs stranden genom temaparksområdet den tid på året området ska vara öppet för allmänheten. Inhägnaden medför också att motionsspåren måste läggas om vilket innebär en stor kvalitetsförlust för motionärerna om löpspåren inte längre har strandkontakt. Det anges i planbeskrivningen att ett antal anläggningar/funktioner som är kopplade till friluftslivet kommer att försvinna om temaparken blir av. Naturskyddsföreningen befarar att flera av dem blir svåra att ersätta inom övriga Skutberget. Sammantaget medför den valda lokaliseringen av temaparken en alltför stor inskränkning för det rörliga friluftslivet för att vara acceptabel.

Trafiksituationen

Det är viktigt med en helhetslösning på trafikfrågorna i området. Det går inte bara att lägga till beräknad trafikökning i och med temaparken. Trafiken kommer också högst sannolikt att öka till campingen, till Bomstad och till Skutberget som helhet om planerna om temaparken och visionen för hela Skutberget förverkligas. En ny trafikberäkning bör göras som tar hänsyn till detta.

Helena Trotzenfeldt, Mikael Lind, Eyvind Olsson, Roar Kokvik och Magnus Bergstedt har därutöver anfört följande. Förvaltningsrätten i Karlstad har i dom den 8 april 2021, mål nr 207-20 och 254-20, upphävt Kommunfullmäktige i Karlstads kommun beslut den 19 december 2019, § 6, avseende godkännande av genomförandeavtal i form av ett upprättat markupplåtelseavtal angående byggnation av temapark på Skutberget mellan Karlstads kommun och Muuminmaailma Oy. Kopia av domen har bifogats. Förvaltningsrätten upphävde beslutet då det strider mot kommunallagens bestämmelser om förbud mot att främja enskild näringsidkare samt att beslutet inte rör en kommunal angelägenhet. Detta innebär att kommunen inte kan upplåta området till bolaget, åtminstone inte i den form som var tänkt. Planbeskrivningen är utförd på ett sådant sätt att man förutsätter att det är en

Muminvärld som ska anläggas. Upphävandet innebär att detaljplanen i sin nuvarande form inte kan genomföras vilket är skäl att upphäva beslutet om att anta detaljplanen. Vidare har upphävandet av upplåtelsebeslutet relevans för den bristfälliga intresseavvägningen mellan arrendatorernas intresse av att fortsätta nyttja arrendeställena och intresset av att anta detaljplanen. Muuminmaailma Oy:s kommersiella intresse faller helt bort i och med upphävandet av upplåtelsebeslutet.

Karlstads kommun (kommunen) har inkommit med yttrande. Kommunen yrkar att mark- och miljödomstolen avslår överklagandena och fastställer det överklagade beslutet. Kommunen har inget att erinra mot att syn hålls men anser att huvudförhandling är omotiverad. Kommunen har sammanfattningsvis anfört följande till stöd för sin talan.

Upphävande av strandskydd

För planområdet gäller generellt strandskydd. Planområdets sydvästra del omfattas av utökat strandskydd. Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut om antagande av en detaljplan bl.a. om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses, en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs eller strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser. Ofta saknas det skäl för överprövande myndigheter att frånga länsstyrelsens bedömning (se MÖD 2014:12 och MÖD 2013:47). Domstolen bör pröva om underlaget för länsstyrelsens prövning har varit godtagbart i sig och i förhållande till vad som kan ha tillförts i målet efter länsstyrelsens prövning samt om detaljplanen får oacceptabla konsekvenser (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 3 december 2018 i mål nr P 1188-17). Länsstyrelsen har inte överprövat antagandebeslutet, vilket talar för att detaljplanen inte bör upphävas.

Som en rättslig grund för upphävande av strandskyddet har kommunen åberopat 7 kap. 18 c § 5 miljöbalken. Kommunen har under planarbetet visat och nu i yttrandet förtydligat att kommunen uppfyller såväl kravet vad gäller lokaliseringsutredning som kravet vad gäller det angelägna allmänna intresset. Praxis gällande det angelägna allmänna intresset har främst rört bostadsbebyggelse vilket

naturligtvis inte innebär att det endast är bostadsbebyggelse som kan utgöra ett sådant intresse. I förevarande fall är det fråga om en etablering som är viktig av bl.a. samhällsekonomiska skäl.

Kommunen hänvisar till Mark- och miljödomstolens dom den 26 juni 2020 i mål nr P 4168-19 och P 6252-19 som gällde detaljplan för bostadsbebyggelse i Vaxholms kommun. Domstolen fann i det fallet att det aktuella tillskottet av bostäder var ett angeläget allmänt intresse. Mot bakgrund av kommunens speciella förutsättningar och kommunens önskemål att utveckla tätorten, samt med stöd av framtaget exploateringsprogram och mål- och riktlinjer för bostadsförsörjningen, att det var visat att det saknades möjligheter att tillgodose syftet med planen utanför området. Särskilda skäl fanns för att upphäva strandskyddet.

Mark- och miljödomstolens dom den 19 september 2019 i mål nr P 1816-18 gällde detaljplan för hotell i Härnösands kommun. Domstolen konstaterade att hotell för sin funktion inte behöver ligga vid vattnet men fann sammantaget att det var ett angeläget allmänt intresse att uppföra hotellbyggnaden och att kunna samnyttja verksamheterna i det planerade hotellet och simhallen på det sätt kommunen anförde.

Delar av området har redan tagits i anspråk (7 kap. 18 c § 1 miljöbalken)

Att ett område redan anses vara i anspråk taget på sådant sätt att det förlorat sin betydelse för strandskyddets syften innebär att den del av ett strandskyddsområde som man önskar exploatera, inte är allemansrättsligt tillgängligt och att privatiseringen av det aktuella området skett på ett lagligt sätt (se prop. 2008/09:119 s. 105 samt Bengtsson, Bertil m.fl., *Miljöbalken*, JUNO version 19).

Inom planområdet finns tio privat nyttjade fritidshus, varav sju är belägna på fastlandet och tre på Ytterholmen. Fyra av husen ägs av kommunen och övriga är privatägda men ligger på tomter om 1 000 m² som utarrenderas av kommunen. Tomterna utgör hemfridszon och är i dagsläget inte tillgängliga för allmänheten.

Tomtgränserna går inte ända ner till vattnet men frizonen för passage för allmänheten upplevs som begränsad. Skötsel av strandområdet sker genom slyröjning och gräsklippning m.m.

Ytterholmen är endast tillgänglig med båt. Arrendatorerna sköter om stranden genom slyröjning och gräsklippning m.m. Strandområdet upplevs som privatiserat och inte tillgängligt för vistelse. Det finns därför skäl att upphäva strandskyddet.

Anläggningen måste ligga vid vattnet (7 kap 18 c § 3 miljöbalken)

Bestämmelsen avser bara anläggningar. Bland annat väg till bostadsfastighet inom strandskyddat område räknas dit. Motiven rekommenderar stor restriktivitet, i synnerhet i områden som är tillgängliga för allmänheten, i områden som är särskilt värdefulla för djur- och växtlivet och i tätbebyggda områden. Det måste noggrant klarläggas vilket intresse som dispensen svarar mot (i det här fallet en viktig möjlighet för kommunen att bidra till samhällsutvecklingen med bl.a. ökad sysselsättning), vilken omfattning åtgärden måste ha för att fylla sin funktion och vilka ytterligare effekter som måste påräknas. Vidare måste bedömas om behovet av anläggningen i det enskilda fallet kan tillgodoses på annat sätt utanför strandskyddsområdet i fråga utan att det medför orimliga kostnader, tidsförluster eller andra olägenheter. En självklar dispensgrund är t.ex. återuppbyggnad av hamnar eller bryggor. I andra fall får det enskilda ärendet styra, under förutsättning att sökanden i möjligaste mån redovisat alternativa lösningar. (se Karnov, lagkommentaren till 7 kap. 18 c § 3 miljöbalken).

Kommunen hänvisar till planbeskrivningen vad gäller varför anläggningen för sin funktion måste ligga vid vatten och framhåller bland annat följande. Tove Janssons sagor om Muminfamiljen kretsar kring en miljö med strandnära läge med öar, intilliggande skog och berg. Detta är en avgörande förutsättning för att temaparken ska kunna etableras. Planområdet har identifierats som det mest lämpade av flera undersökta alternativ.

Angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området (7 kap. 18 c § 5 miljöbalken)

Det ska prövas om åtgärden måste företas inom strandskyddsområdet, om inte ska annan lokalisering väljas. Åtgärder som kan komma ifråga är t.ex. sådana som tillgodoser kommunens behov av tätortsutveckling, infrastrukturanläggningar, anpassning för bättre tillgänglighet för funktionshindrade eller åtgärder för friluft-, naturvårds-, miljö- eller kulturhistoriska intressen. För att det ska vara ett angeläget allmänt intresse bör åtgärden långsiktigt ge fördelar för samhället, t.ex. har tillskott av bostäder godtagits i praxis.

Förarbetenas uppräknade av åtgärder som kan ses som angelägna intressen är inte uttömmande. Det avgörande för bedömningen är att den planerade åtgärden långsiktigt kan antas ge fördelar för samhället (jmf prop. 2008/09:119 s 106). Kommunen hänvisar till planbeskrivningen och framhåller bl.a. följande.

Kommunen har länge sökt etablering av en vattennära temapark till Skutberget för att stärka Karlstads, Regionens och Vänerens attraktionskraft. Etableringen kan även stärka den varmländska berättarkulturen vilket i Region Värmlands Värmlandsstrategin (*remissutgåvan*) lyfts som en av regionens främsta styrkor att lyfta fram och förstärka. Även styrkan av läget i en tillväxtkorridor mellan Oslo och Stockholm, lyfts fram i Värmlandsstrategin. Exploatören har uttryckt att det är en förutsättning att anläggningen lokaliseras nära öppet vatten och har utförligt redogjort för detta.

Kommunen framhåller de övergripande målen för en växande besöksnäring. En utredning med syfte att ge regeringen underlag för att stärka besöksnäringen som export- och jobbmotor i hela landet har resulterat i *Ett land att besöka – en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring* (SOU 2017:95). Utredningen föreslår bl.a. att det nya övergripande målet är att öka besöksnäringens och turismens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela landet, se s 80. Regeringen har bl.a. uttalat att Sveriges attraktionskraft som besöksdestination är en viktig fråga och att besöksnäringen är en ny basnäring för Sverige.

Det finns en potential för utveckling av näringen och regeringen har därför beslutat att ta fram en nationell strategi för en hållbar turism och besöksnäring. Besöksnäringen är personalintensiv och erbjuder många unga personer och personer med utländsk bakgrund ett steg in på arbetsmarknaden. Den bidrar även till exportintäkter genom utländska besökares konsumtion.

Temaparken kommer bidra till ökad turism och besöksnäring. Den uppskattas generera cirka 200 000 besökare per år. Jämförelser kan göras med t.ex. Astrid Lindgrens värld i Vimmerby, Alfons Åbergs hus i Göteborg och Junibacken i Stockholm. Den kan bli ett internationellt resmål och stärka bilden av Sverige som ett familjevänligt besöksmål.

Den turistekonomiska analysen som genomförts visar att Muminvärlden (HUI Research, maj 2018) beräknas innebära en sysselsättningseffekt på cirka 250 arbetstillfällen under säsong, där en stor del bedöms utgöra instegsjobb för åldrarna 16 – 30 år. Den indirekta sysselsättningseffekten beräknas generellt vara tre gånger så stor genom effekter på hotell och restaurangnäring, handel m.m. En turistekonomisk analys visar att total adderad turismomsättning vid 200 000 besökare uppgår till 140 miljoner kronor och vid 300 000 besökare uppgår omsättningen till 221 miljoner kronor.

En gedigen lokaliseringstudie har utförts och Östra Skutberget är lämpligast. Temaparken kräver för sin funktion bl.a. kuperad skogsterräng i direkt anslutning till öppet vatten. Lokaliseringen möjliggör även samutnyttjande med närliggande camping och det allmänna friluftsområdet (jmf MÖD i mål nr P 1816-18). Länsstyrelsen delar bedömningen att Östra Skutberget är den lämpligaste lokaliseringen (se länsstyrelsens yttrande den 30 juni 2018, bilaga 1 till samrådsredogörelsen).

Översiktsplan 2012 för kommunen pekar ut Skutbergsområdet som lämpligt för en större upplevelseanläggning och kommunen har sedan länge sökt en etablering av en vattennära temapark med hänsyn till det allmänna intresset för detta.

Annat mycket angeläget intresse (7 kap. 18 c § 6 miljöbalken)

De särskilda skäl som avses när det gäller att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse är tämligen oidentifierade. Enligt motiven avses mycket speciella omständigheter som är mer eller mindre unika. I den juridiska doktrinen har nämnts att det skulle kunna avse försvarsmaktens behov, anläggningar för att skydda samhället mot naturkatastrofer eller liknande.

Kommunen anser att en besöksdestination som i stor utsträckning bidrar till ökad turism och besöksnäring, sysselsättning och de positiva följd effekter som följer av detta bör kunna vara ett angeläget intresse som avses i denna punkt. Muminparken är unik i sitt slag då det inte finns någon liknande anläggning i Sverige och endast två i världen, i Finland och Japan. Därutöver vore en temapark eller upplevelseanläggning med hänsyn till läget och tillväxtpotentialen för turism- och besöksbranschen, unik oavsett tema.

Kravet på fri passage (7 kap. 18 f § miljöbalken)

Enligt 7 kap. 18 f § miljöbalken ska ett beslut om upphävande av eller dispens från strandskyddet inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Enligt andra meningen gäller inte detta om sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

Planerad verksamhet kräver inhägnad för att den ska kunna bedrivas på ett kommersiellt rationellt sätt och är inget anmärkningsvärt. Med hänsyn till Muminsagornas starka koppling till öppet vatten är det inte möjligt att lämna en passage mellan vattnet och temaparken. Bestämmelsens andra mening är därför tillämplig.

Områdena närmast strandlinjen har prickmarkerats, förutom ett fåtal områden, och får därför inte bebyggas. Allmänhetens passage säkerställs därför under perioder då parken är stängd för säsongen. Utgångspunkten i överenskommelsen mellan

kommunen och exploatören är att allmänheten ska ha tillgång till området när parken inte är öppen eller någon verksamhet inte bedrivs.

Kommunen har med detta bemött Gunilla Westerlind Ericsson m.fl. aktbilaga 16 i de delar som berör strandskydd. Kommunen bemöter överklagandet i resterande delar enligt följande.

Buller

Temaparken är inte av sådan karaktär att höga ljudnivåer genereras på samma sätt som t.ex. nöjesfält. De höga ljudnivåer som kan uppstå kommer från högtalare ifrån den teaterscen som planeras och där teaterföreställningar kommer att sättas upp några gånger per dag. Det är inte de ordinarie föreställningarna kopplade till Muminvärlden som studerats utan en användning av teatern för t.ex. en konsert utanför Muminvärldens ordinarie verksamhet. WSP:s bullerutredning tar sikte på den utomhusteater som planeras. Utredningen gjordes för att undersöka om det krävs särskilda åtgärder vad gäller den planerade teaterbyggnaden.

Det stämmer inte att så gott som hela friluftsområdet kommer att ha ett buller mellan 50–55 dBA och del av friluftsområdet närmare 70 dBA. Bullerutredningen har som bedömningsgrunder använt Folkhälsomyndighetens ”Allmänna råd för buller inomhus” tillsammans med Naturvårdsverkets ”Vägledning om industri och annat verksamhetsbuller”, för att ha något att jämföra med då specifika riktlinjer för verksamheten saknas. Utredningen visar att inga riktlinjer för buller överskrids. Vid de fåtal tillfällen teatern kan komma att användas för konserter eller liknande evenemang ligger ljudnivån mellan 40–60 dBA vid friluftsområdets nordöstra del (som består av fotbollsplaner) vid de tillfällen teatern skulle användas för rock-konsert eller liknande som når upp till högsta tillåtna ljudnivå för arrangemang. WSP som utfört MKB:n och bullerutredningen har bedömt att planerad verksamhet inte ger upphov till bullerstörningar. Skäl att frågå detta finns inte.

Påverkan från trafik på miljö och boende

Planförslagets eventuella påverkan på vattenmiljön och på miljökvalitetsnormer, naturmiljön, friluftsliv och rekreation har utretts i MKB:n. Planförslaget bedöms medföra inga eller försumbara konsekvenser på vattenmiljön (se MKB:n s 47). Som framgår i granskningsutlåtande den 8 oktober 2019, s 24, är en bottenundersökning inte nödvändig eftersom planområdet ligger utanför aktuellt vattenområde och därmed inte möjliggör byggnation där.

Trafikpåverkan har utretts erforderligt. Utredningen visar inget behov av åtgärder längs E18 med anledning av temaparken. Trafikverket och länsstyrelsen instämmer i denna bedömning. Höga trafikflöden kan uppkomma främst under förmiddagen men inte kontinuerligt. Trafikflödet bedöms sammanfattningsvis inte medföra betydande olägenhet för de boende i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL. Det är inte aktuellt att öppna Gamla Bomstadsvägen och den behöver inte tas med i planen.

Markupplåtelseavtalet

Markupplåtelseavtalet mellan kommunen och exploatören är inte en del av detaljplanen utan det är en civilrättslig överenskommelse. Om exploatören väljer att avbryta projektet kan kommunen ingå avtal med annan aktör som i så fall måste följa detaljplan. Detaljplanen kan inte reglera vilka tider som planområdet ska vara öppet och tillgängligt. Det kan regleras i avtal. Hänvisningar i planbeskrivningen till markupplåtelseavtalet bör endast ses som en redovisning av hur planen är avsedd att genomföras, vilket planbeskrivningen ska innehålla enligt 4 kap. 33 § PBL. Oavsett vilken rättslig status markupplåtelseavtalet har står det klart att innehållet i detta inte utgör grund för upphävande.

Överensstämmelse med översiktsplan

Den översiktsbild som bifogats klagandeskriften (s 11) kommer inte från Översiktsplanen utan från planprogram 2011 som inte gäller då ett nytt planprogram godkännts av kommunfullmäktige år 2019. Vad de klagande anfört om ytor m.m. är därför felaktigt. Kommunen hänvisar till kommunstyrelsens beslut i november 2007 (KS-

2007-0494) samt efterföljande beslut se s 8 planbeskrivningen. Temaparken stämmer väl överens med besluten som kommunstyrelsen fattat. I gällande Översiktsplan 2012 anges Skutberget i dess helhet som lämplig lokalisering för en upplevelseanläggning.

Det är inte fråga om något ”finskt tema”. Tove Jansson är en internationell författare och böckerna om Mumintrollen är översatta till över 40 olika språk.

Fågelinventeringen

Fågelinventering har utförts 2018 vid sex olika tillfällen dagtid (16 april – 25 juni) samt vid ett tillfälle kvällstid (7 juni). Häckfågelinventering har utförts 2017 vid två tillfällen (1 juni och 15 juni). Inventeringen är tillräcklig.

Temaparkens påverkan på fågellivet i form av mänsklig närvaro redovisas på s 54 i MKB:n. MKB:ns sammanfattande bedömning är att bevarandestatus för någon art som är upptagen i rödlistan eller fågeldirektivets bilaga 1 inom planområdet inte påverkas negativt av planförslaget. Någon dispensansökan med anledning av artskyddsförordningen bedöms inte krävas för någon fågelart inventerad inom aktuellt planområde. Det framgår inte av bullerutredningen att bullret kommer påverka fågellivet då detta inte nämns i bullerutredningen. Fågelinventeringarna har på ett tillfredställande sätt utrett planförslagets påverkan på fågellivet. Komplettering krävs inte.

Alternativa lokaliseringar

Det dokument med förslag till alternativ lokalisering av Muminpark som de klagande presenterat föranleder inte någon förändrad bedömning vad gäller detta. Alternativa lokaliseringar har utretts i lokaliseringsanalysen och skälen till att Gerholmen inte är ett lämpligt alternativ framgår där. Kommunen hänvisar i övrigt till lokaliseringsanalysen.

Analys av bottensediment

Detta kommer att behandlas i tillståndprocessen för vattenverksamheten. De undersökningar som gjorts inom ramen för planarbetet tyder på att det inte finns något problem.

Kommunen anför följande över Skutbergets Weners överklagande (aktbilaga 27)

Skutbergets Weners talerätt ifrågasätts. Föreningen har inte visat att den bedrivit verksamhet under minst tre år före det överklagade beslutet fattades den 19 december 2019 (16 kap. 13 § första stycket miljöbalken). I ljuset av lagkravet som finns är det vad kommunen kunnat utröna inte visat att föreningen är klagoberättigad.

Kommunen hänvisar i övrigt till vad som anförts tidigare i yttrandet avseende aktbilaga 16.

Kommunen anför följande över Naturskyddsföreningens överklagande (aktbilaga 30).

Strandskyddsintresset

Områden av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra, skada eller motverka dem. Med uttrycket ”påtagligt skada” avses åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha en mycket stor negativ inverkan på detta (se prop. 1997/98:45, del 2 s 30). Planområdets påverkan på riksintressena har utförligt utretts i planarbetet. Bedömningen är att förslaget inte påverkar naturmiljön i den utsträckning att områdets värde för friluftsliv och turism påverkas (se MKB:n, utförd av oberoende konsulten WSP). Länsstyrelsen anser att Skutbergets värden för friluftslivet kan öka (se länsstyrelsens yttrande den 30 juni 2018, bilaga 1 till samrådsredogörelsen). Kommunen menar att detaljplanen inte medför någon negativ inverkan på områdets värde för turism och friluftsliv. Temaparken kommer snarare öka värdena. Det står under alla

omständigheter klart att planen inte kommer medföra någon sådan påtaglig skada på riksintressena i den mening som avses i 3 kap. 6 § miljöbalken.

Trafiksituationen

Det har utförts en ny trafikberäkning där hänsyn tas till ökad camping, Bomstad och Skutberget som helhet. Simulering är gjord utifrån ett ingångsvärde med högsta beräknade och antagna flöde till och från friluftsområdet. De nya satsningarna på friluftsområdet bedöms inte medföra en ökad maxtimme då besökarna är mer spridda över tid jämfört med temaparkens öppnings- och stängningstider.

Verksamhetens påverkan på naturen

Att ett område innehåller höga naturvärden innebär inte att det är skyddat mot åtgärder. I praxis har nyckelbiotopsområde ansetts kunna detaljplaneläggas för bebyggelse (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 11 april 2016 i mål nr P 10898-15). Ingenting har framkommit som talar för att planområdet har så höga naturvärden att en exploatering inte borde tillåtas. Begränsningar har införts i planen för att skydda värdefulla områden. Sammantaget påverkas inte naturvärdena i oacceptabel utsträckning.

Detaljplanen ställer stora krav på anpassning till befintlig natur- och friluftsmiljö. Exempelvis skyddas värdefulla träd i stor utsträckning från fällning. Detaljplanens reglering gör att området rent fysiskt kommer att upplevas som en friluftsmiljö, på samma sätt som t.ex. skidanläggningar, vilka till sin natur är öppna endast för betalande gäster. Inom områden med utpekade naturvärdesobjekt undviks exploatering i hög grad och uppställs höga krav på bevarande av naturmark och terräng genom exempelvis begränsningar för hur mycket områden med naturvärdesklass 3 som får tas i anspråk.

Kommunen anför följande över Lena Lindmarks överklagande (aktbilaga 38).

Kommunen ger inte stöd till enskilt företag. Planarbetet har genomförts på erforderligt sätt. Kommuner samarbetar med enskilda företag och privatpersoner vid planläggning. Plankostnader kommer betalas tillbaka genom tomträttsavgäld. Upphandlingslagstiftningen är inte tillämplig i detta fall. Det är irrelevant att tematparken är kommersiell. Invändningarna från klaganden prövas vid laglighetsprövning enligt kommunallagen och är inte sådana att de kan leda till att beslut att detaljplanen upphävs.

Kommunen anför följande över Helena Trotzenfeldt Linds m.fl. (arrendatorernas) överklagande (aktbilaga 43).

Kommunen hänvisar när det gäller strandskyddsfrågor till vad som anförts tidigare i yttrandet med tillägget att lokaliseringsanalysen har tillkommit på erforderligt sätt.

Påverkan på friluftsliv och växt- och djurliv, MKB

Kommunen ställer stora krav på anpassning till befintlig natur- och friluftsmiljö exempelvis genom att skydda värdefulla träd från fällning. Området kommer att upplevas som en friluftsmiljö, på samma sätt som skidanläggningar som till sin natur är öppna endast för betalande gäster. Planområdet är ca 27 ha stort, varav ca 12,2 ha upplåts för temaparksändamål. Skutbergets friluftsområdes totala storlek är ca 90 ha landområde söder om Bomstadsvägen samt ca 300 ha skogsområde med motionsspår m.m. Kommunen hänvisar även till bedömningen i MKB:n och länsstyrelsens yttrande den 30 juni 2018 (bilaga 1 till samrådsredogörelsen). Länsstyrelsen uttalade även i granskningsyttrandet daterat den 19 juni 2019 att ett genomförande av förslaget gynnar riksintresset. Detaljplanens påverkan på friluftsliv och befintliga naturvärden är inte av sådan omfattning att det motiverar ett upphävande av planen.

MKB:ns bedömning är att planen endast innebär små negativa konsekvenser på naturmiljön.

Arrendatorernas intresse

Under planprocessen har kommunen uppmärksammat arrendatorernas intresse, se planbeskrivningen s 26 och 57 ff samt samrådsredogörelsen och granskningsutlåtandet. Det är fullt möjligt att planlägga mark mot markägarens vilja, men det krävs rådighet över marken när planen ska genomföras. Temaparken planeras att byggas ut etappvis så att arrendetomterna inte tas i anspråk förrän arrendetiden har upphört. Detaljplanen medför därför inte någon olägenhet för arrendatorerna. Kommunen bedömer att det allmänna intresset av temaparken väger tyngre än arrendatorernas intresse av att området inte planläggs.

Det stämmer inte att samrådsunderlaget visar att en övervägande majoritet av Karlstadsborna inte vill att området planläggs för temapark. Av inkomna skriftliga synpunkter motsatte sig majoriteten förslaget. Den del av allmänheten som är positivt inställda till ett planförslag yttrar sig av naturliga skäl i mycket mindre utsträckning än de som är negativt inställda.

Planens genomförbarhet

Det finns inte några planer på att sälja något markområde, utan avsikten är att upplåta detta genom tomträtt. Eventuella rådighetsfrågor behandlas inom ramen för planens genomförande. Samfällighetsföreningen varken äger eller har rådighet över vattenområdet. Den arrenderade marken kommer inte att upplåtas innan befintliga arrenden löpt ut.

Sammanfattningsvis finns det inte skäl för mark- och miljödomstolen att upphäva den överklagade detaljplanen.

Muumimaailma OY har getts möjlighet att yttra sig. Något yttrande har inte inkommit.

DOMSKÄL

Allmänna utgångspunkter

Tillämpliga lagrum

Av 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, följer att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur marken ska användas inom den egna kommunens gränser (det kommunala planmonopolet). Vid prövningen ska enligt 2 kap. 1 § PBL hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen.

Enligt 2 kap. 2 § PBL ska planläggning syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelsen om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap och 4 kap 1–8 §§ miljöbalken ska tillämpas.

Enligt 2 kap. 3 § PBL ska planläggning med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter bland annat främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt samt även bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Mark får enligt 2 kap. 4 § PBL tas i anspråk för bebyggelse endast om den från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet.

Bebyggelsen ska enligt 2 kap. 6 § PBL utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bland annat stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan samt behovet av framtida förändringar och kompletteringar.

Planläggning får enligt 2 kap. 9 § PBL inte ske så att den avsedda användningen kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

Vidare framgår av 4 kap. 36 § PBL att en detaljplan ska vara utformad med skälig hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande. Denna bestämmelse kan ses som en precisering av hur det allmänt hållna kravet i 2 kap 1 § PBL om hänsynstagande till enskilda intressen ska tillämpas vid detaljplaneläggning och tar sikte på inte bara förhållandena inom det tilltänkta planområdet utan också på förhållandena i anslutning till detta, vilket kan ha särskild betydelse för exempelvis förändring eller förnyelse av bebyggelse (se Didón m fl, Plan- och bygglagen (14 maj 2021 Juno) kommentaren till 4 kap. 36 §).

Kommunen har enligt 4 kap. 17 § PBL möjlighet att i en detaljplan upphäva strandskyddet om det finns särskilda skäl för det samt om intresset av att ta mark i anspråk väger tyngre än strandskyddsintresset. Bestämmelserna i 7 kap. 18 c–18 g §§ miljöbalken, bl.a. kriterierna för vad som utgör särskilda skäl, ska tillämpas på detaljplanebestämmelser om upphävande av strandskydd.

Kommunens översiktsplan

För Karlstads kommun gäller en översiktsplan från år 2012. En översiktsplan ska bl.a. innehålla uppgifter om de riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken som finns inom kommunen och hur dessa ska tillgodoses. På s 17 f i översiktsplanen anges hela Skutberget som utbyggnadsområde för upplevelseanläggning/grönområde, vilket anges möjliggöra en ny anläggning och en utveckling av den befintliga verksamheten. På s 25 anges att upplevelseanläggningen inte ska försämra tillgängligheten till Skutbergets och Sörmons friluftsområde.

På sid 76 ff i översiktsplanen i det avsnitt som specifikt handlar om friluftsområden under rubrik ”rekreation och friluftsliv” framgår att endast delar av Skutberget är markerat som friluftsområde. Det är inom detta område som det nu aktuella planområdet är beläget. Kommunen anger vidare några särskilda punkter som ska

beaktas vid utveckling av sådana områden. Bland annat ska allmänhetens tillgång till stränder bibehållas och utvecklas samt att kommunen arbetar aktivt med att tillgängliggöra friluftsområden för allmänheten. Kommunen definierar friluftsliv som rörligt friluftsliv eller allmänhetens möjlighet till vistelse i grönområden, skog och mark för motion, rekreation, natur- och skönhetsupplevelser.

Prövningen i mark- och miljödomstolen

Skutbergets Wenner, Hans Ericsson, Helene Hofverberg, Jim Hofverberg, Margareta Karlsson, Tommy Karlsson, Berit Larsson, Gunnar Lindmark, Lena Lindmark, Barbro Nordanstig och Gunilla Westerlind Ericsson har yrkat att sammanträde och syn ska hållas i målet. Mark- och miljödomstolen finner att målet är tillräckligt utrett och har, mot bakgrund av utgången i målet, i enlighet med 5 kap. 1 § lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar jmf med 14 § lag (1996:242) om domstolsärenden avgjort målet utan att hålla sammanträde. Mark- och miljödomstolen finner att det är obehövligt att företa syn. Yrkandena om sammanträde och syn ska därför avslås.

Efter överklagande av en kommuns beslut att anta en detaljplan ska mark- och miljödomstolen enligt 13 kap. 17 § första stycket PBL endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Om domstolen vid en prövning finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet som huvudregel upphävas i sin helhet, annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Domstolens överprövning innebär därför i första hand en kontroll av att kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt PBL och de krav som ställs på beslutsunderlag och beredningsförfarande. Om kommunens beslut ryms inom detta handlingsutrymme kommer de avvägningar som en kommun gjort mellan olika samhällsintressen inte att bli föremål för överprövning (se t.ex. prop. 2009/10:215 s 88 samt MÖD 2014:12 och MÖD 2017:15).

Länsstyrelsen ska, enligt bestämmelserna i 11 kap. 10 § PBL överpröva en kommuns beslut att anta detaljplan bland annat om beslutet kan antas innebära att

ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses eller om strand-skydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser.

Länsstyrelsen beslutade den 8 januari 2020 att inte överpröva kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen. Det finns inget som hindrar domstolen från att göra en annan bedömning i målet än den länsstyrelsen gjort i sitt beslut att inte överpröva antagningsbeslutet (se MÖD 2014:12).

Det förhållande att Förvaltningsrätten i Karlstad i dom den 8 april 2021, mål nr 207-20 och 254-20, upphävt Kommunfullmäktige i Karlstads kommuns beslut den 19 december 2019, § 6, saknar betydelse för den prövning som Mark- och miljödomstolen har att göra i förevarande mål. Målet i förvaltningsrätten avsåg laglighetsprövning enligt kommunallagen av kommunfullmäktiges beslut att godkänna ett genomförandeavtal i form av ett upprättat markupplåtelseavtal angående byggnation av temapark på Skutberget mellan kommunen och Muumimaailma Oy.

Avskrivning och klagorätt

Tore Segers och Bibbi Segers överklagande

Tore Seger och Bibbi Seger har återkallat sina överklaganden. Deras överklaganden ska därför avskrivas.

Skutbergets Wenners överklagande

Kommunen har ifrågasatt Skutbergets Wenners talerätt på den grunden att föreningen inte visat att den bedrivit verksamhet under minst tre år före det överklagade beslutet fattades den 19 december 2019 (16 kap. 13 § första stycket miljöbalken).

Av 13 kap. 8 § PBL följer att rätten att överklaga en detaljplan bestäms av 42 § förvaltningslagen (2017:900), FL. 42 § FL anger att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår om beslutet gått honom eller henne emot.

Enligt 13 kap. 12 § PBL får vidare en sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken överklaga ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 4 kap. 34 § PBL. Enligt 13 kap. 13 § PBL gäller samma sak när beslutet att anta, ändra eller upphäva detaljplan innebär att ett område inte längre ska omfattas av strandskydd. Genom denna bestämmelse inkluderas även sådana ideella föreningar eller juridiska personer som avses i 16 kap. 14 § miljöbalken, dvs. föreningar som enligt sina stadgar har till ändamål att tillvarata friluftsintrasset.

Skutbergets Wenner har i målet gett in behörighetshandlingar. Av dessa framgår bland annat följande.

Skutbergets Wenner antog stadgar på extra årsmöte den 3 maj 2018. I stadgarna, 2 §, anges följande. *"Föreningen Skutbergets Wenner är en politiskt obunden, icke vinstdrivande, ideell förening med säte i Karlstad. Föreningens huvudsyfte är att främja naturen, den biologiska mångfalden och miljön på Skutberget, samt ta tillvara allmänhetens intresse av Skutberget, som ett område för fysisk aktivitet, rekreation, lärande och socialt umgänge i Anders Forssells anda. Föreningen Skutbergets Wenner skall verka för att värna och utveckla Skutberget som ett fortsatt kommunalt natur- och friluftsområde, med inriktning på hälsa och friskvård, öppet för alla. Skutbergets Wenner ska vidare verka för att Motionscentralen på Skutberget bevaras och föreningen erbjuder medverkan vid drift och skötsel av Motionscentralen".*

Mark- och miljödomstolen konstaterar att föreningen "Skutbergets Wenner i Karlstad" infördes i SCB:s företagsregister 2017-06-01. Av handlingarna framgår att kommunen inför granskningen har upptagit föreningen på adresslistan. Föreningen har i sitt granskningsyttrande angett att föreningen fått den aktuella detaljplanen på remiss. Kommunen har i sitt granskningsutlåtande angett föreningens synpunkter under rubriken "Synpunkter från remissinstanser". Föreningen angav i sitt yttrande att man då hade drygt 2 000 medlemmar.

Kommunen har även angett föreningen på adresslistan som avser antagande av detaljplanen.

Av protokoll från årsmöte den 8 april 2019 framgår att 49 medlemmar var närvarande. Skutbergets Wenner har i överklagandeskriften angett medlemsantalet till ca 1 600.

Högsta Domstolen har i NJA 2012 s 921 prövat fråga om miljöorganisationers rätt att överklaga. Bestämmelserna i 16 kap. 13 § miljöbalken utgår från den FN/ECE-konvention som undertecknades i Århus år 1998 (Århuskonventionen) och som handlar om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Domstolen uttalade att reglerna i Århuskonventionen, när det gäller miljöorganisationers rätt att överklaga, innebär att det kan behöva göras nyanserade bedömningar, som endast i begränsad utsträckning lämnar utrymme för fasta och absoluta krav på exempelvis verksamhetstid och medlemsantal som kan upprätthållas i alla situationer. Tillämpningen av 16 kap. 13 § miljöbalken ska därför ske mot bakgrund av syftet att ge organisationerna en omfattande och lättillgänglig möjlighet att överklaga samt att detta gäller även i fall då återverkningarna på miljön inskränker sig till lokala förhållanden. Vidare anförde domstolen att om en organisation inte svarar mot de kriterier som uppställs i 16 kap. 13 § miljöbalken får det göras en bedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Kriterierna får aldrig ses isolerade från det bakomliggande syftet, nämligen att fastställa om organisationen är verksam på ett sådant sätt att den kan anses representera allmänheten, närmast för att bevaka allmänna naturskydds- eller miljöskyddsintressen. Kriterierna får därför ses som hållpunkter för bedömningen, inte som krav av självständig betydelse som i sig kan utesluta en rätt att överklaga.

Mark- och miljödomstolen bedömer inledningsvis att föreningen är en sådan förening vars huvudsakliga ändamål ryms inom begreppen naturskydds- eller friluftsintrassen enligt 16 kap. 13 resp. 14 §§ miljöbalken. Det har inte heller

framkommit något som tyder på att föreningen skulle vara vinstdrivande. Domstolen bedömer vidare – även om någon medlemsförteckning inte finns i målet – att det är klarlagt att föreningen har minst hundra medlemmar.

Mark- och miljödomstolen bedömer däremot att föreningen inte visat att den uppfyller kravet i 16 kap. 13 § 3 miljöbalken, att föreningen ska ha bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år. Som framgår av såväl nämnda bestämmelse som NJA 2012 s 921 utesluter inte detta förhållande att klagorätt ändå kan finnas. Mark- och miljödomstolen bedömer att det förhållandet att kommunen i granskningsskedet betraktat Skutbergets Wenner som en remissinstans, med styrka talar för att Skutbergets Wenner ska bedömas ha ett brett stöd hos allmänheten. Århuskonventionen avser bland annat att säkerställa att miljöorganisationer i rimlig omfattning får tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Vid en sammantagen bedömning av handlingarna i målet finner mark- och miljödomstolen att Skutbergets Wenner får anses representera allmänheten och därmed ska tillerkännas klagorätt. Mark- och miljödomstolen prövar därmed deras överklagande.

Prövning i sak

Miljökonsekvensbeskrivningen

En strategisk miljöbedömning ska enligt 6 kap. 3 § miljöbalken göras av planer och program som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. För att detta ska kunna ske ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram, vilket också gjorts. Ett flertal invändningar mot denna har framförts av de klagande.

Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att den MKB som har upprättats i ärendet uppfyller de krav på innehåll som anges i 6 kap. 11 § miljöbalken.

Riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

I 3 kap. 6 § miljöbalken anges att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras natur- eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt ska skyddas mot

åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas.

Vidare anges i andra stycket att områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet ska skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

I förarbetena till 3 kap. 6 § miljöbalken, prop. 1997/98:45 s 32, anges följande angående vad som kan hänga samman med bevarandevärdet hos ett område av intresse för friluftslivet: *”goda möjligheter till bad, fritt strövande i obebyggda områden, goda förutsättningar för fritidsfiske, båtliv, och camping, goda förutsättningar för vintersport o.d.”*.

På s 33 a. prop. anges särskilt när det gäller områden som är av riksintresse för friluftsinteresset att förutsättningarna för naturupplevelser och friluftsverksamhet samt tillgängligheten för allmänheten spelar stor roll.

De riksintressen som följer av 3 och 4 kap. miljöbalken ska anges och preciseras av kommunen i översiktsplanen. Enligt bilaga 1 till 2012 års översiktsplan framstår det som att kommunen avgränsar riksintresset enligt 3 kap. 6 § miljöbalken till ”Vänerns vattenområde”. Mark- och miljödomstolen konstaterar dock att kommunen i översiktsplanen, under det avsnitt som specifikt handlar om friluftsområden, pekat ut den del av Skutberget varom nu är fråga som särskilt viktig för det rörliga friluftslivet. Av miljökonsekvensbeskrivningen s 10–11 framgår att planområdet omfattas av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Det bör därmed inte vara någon tvekan om att nu aktuellt område omfattas av riksintresset för bland annat friluftslivet. Det är således i denna del som det bör vara mest angeläget att tillgängligheten för allmänheten inte inskränks utan snarare underlättas.

Riksintresse enligt 4 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken

Av 4 kap. 1 § miljöbalken framgår att områden som anges i 2–8 §§, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet är av riksintresse.

Vidare anges att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön endast får komma till stånd om det inte möter något hinder enligt 2–8 §§ och det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Bestämmelserna i 2–6 §§ utgör bland annat inte heller hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet.

I 4 kap. 2 § miljöbalken anges områden inom vilka turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingreppen i miljön. Ett av dessa områden är Vänern med öar och strandområden.

I förarbetena till 4 kap. 1 § miljöbalken prop. 1997/98:45 s 36 anges att det *”Med uttrycket ”påtagligt skadar” avses sådana åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på de skyddade intressena eller som tillfälligt kan ha stor negativ inverkan på detta.”* Det betonas vidare att bedömningen bör utgå från de samlade natur- och kulturvärdena i hela det geografiska området.

Sammantagen bedömning av angivna riksintressen

Det aktuella planområdet är enligt planbeskrivningen beläget i västra delen av Karlstads tätort. Planområdet omfattar totalt ca 27 ha varav 21 ha är landområde och 6 ha vattenområde. De åtgärder som den föreslagna planen medger innebär vissa ingrepp i befintlig naturmiljö såväl på land som i vattenområde. Området anges fortfarande vara fritt tillgängligt för allmänheten under de perioder då temaparken är stängd.

Kommunen hänvisar i planbeskrivningen s 25 angående påverkan på det allmänna friluftslivet enligt miljöbalkens riksintressen till miljökonsekvensbeskrivningen. Mark- och miljödomstolen kan dock inte finna någon närmre analys i MKB:n angående detta.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att detaljplanen möjliggör en total begränsning av allmänhetens tillträde till det aktuella området. I vart fall kommer området

inte att vara tillgängligt under stor del av den varma årstiden när intresset för friluftsliv inklusive bad sannolikt är som störst. Kommunen anför i sitt yttrande att området kommer att upplevas som en friluftsmiljö på samma sätt som en skidanläggning. Mark- och miljödomstolen konstaterar dock att skidanläggningar vanligtvis inte är instängslade på sådant sätt att de utesluter allmänheten även om enskilda anläggningar, såsom liftar, inte kan utnyttjas utan betalning. Mark- och miljödomstolen bedömer mot bakgrund av detta att ett ianspråktagande av området på ett sådant sätt som blir följden om detaljplanen fullföljs inte är förenligt med 3 kap. 6 § miljöbalken. Kommunens beslut ska därför upphävas redan på denna grund.

När det gäller förenligheten med 4 kap. 1 och 2 §§ konstaterar domstolen att bestämmelserna inte ska utgöra hinder mot utveckling av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet. Framförallt mot bakgrund av den betydelse som planförslaget vid ett genomförande skulle kunna ha för det lokala näringslivet, bedömer domstolen att detaljplanen är förenlig med 4 kap. miljöbalken. Skäl saknas således att upphäva beslutet på denna grund.

Allmänt om strandskydd

Planområdet omfattas till största delen av strandskydd på land och i vatten. I den sydvästra delen av planområdet är strandskyddet på land utökat. Strandskyddet upphävs i sin helhet inom planområdet.

Av 4 kap. 17 § PBL följer att en kommun i en detaljplan får upphäva strandskyddet för ett område som det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Upphävande får inte avse ett område som enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. I bestämmelsen anges vidare att de särskilda skälen som anges i 7 kap. 18 c § miljöbalken ska tillämpas vid prövningen. Kommunen har upphävt strandskyddet såväl på land som i vatten inom planområdet. Kommunen grundar upphävandet på att detaljplanen uppfyller kraven på de särskilda skäl som anges i 7 kap. 18 c § 1, 3, 5 och 6 miljöbalken.

I förarbetena till miljöbalken, prop. 1997/98:45 Del 1, s 317 f anges vad gäller möjligheten att få dispens från strandskyddsbestämmelserna att den tidigare restriktivitet som rådde redan under naturvårdslagens tid skulle fortsätta att gälla. I förarbetena till nu gällande strandskyddslagstiftning, prop. 2008/09:119 s 53, anges att strandskyddet är ett allmänt intresse som är så starkt att utgångspunkten är att strandskyddet i normalfallet har företräde framför andra allmänna eller enskilda intressen samt att undantag från strandskyddet ska tillämpas med stor restriktivitet.

7 kap. 18 c § 1 miljöbalken avser att området redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. 7 kap. 18 c § 3 avser att anläggningen för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området. 7 kap. 18 c § 5 avser att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området. 7 kap. 18 c § 6 avser att strandskyddet kan upphävas vid ett mycket angeläget allmänt intresse, utan krav på att det allmänna intresset kan tillgodoses utanför området.

7 kap. 18 c § 1 miljöbalken

När det gäller första punkten, att området redan har tagits i anspråk, konstaterar mark- och miljödomstolen att det enbart är en mindre del av det strandskyddade området som utgörs av tomtmark. I planbeskrivningen anges att det finns tio privat nyttjade fritidshus, belägna på arrendetomter. Den tomt som i anslutning till ett bostadshus kan bedömas vara ianspråktagen är endast ett sådant område som tagits i anspråk på legalt sätt. Det förhållandet att ytor utanför en arrenderad tomt sköts på visst sätt av arrendatorerna saknar betydelse för frågan om ett område tagits i anspråk på ett sådant sätt att det saknar betydelse för strandskyddets syfte. Det saknar även betydelse om området ifråga är lättillgängligt eller mera svårtillgängligt exempelvis beläget på en ö. Kommunen avser därutöver att avsluta de arrendekontrakt som finns med följd att eventuella nu ianspråktagna ytor bortfaller. Kommunen kan således inte stödja ett upphävande på denna punkt.

7 kap. 18 c § 3 miljöbalken

När det gäller den tredje punkten, en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området anges följande i prop. 2008/09:119 s 105: *"stor restriktivitet bör i synnerhet gälla i områden som är tillgängliga för allmänheten och i områden som är särskilt värdefulla för djur- och växtlivet, t.ex. grunda mjukbottenar, landhöjningsområden och strandängar, och i tätbebyggda områden. Det måste klargöras vilket intresse den enskilde har av en dispens, vilken omfattning åtgärden måste ha för att den ska fylla sin funktion, vilka ytterligare effekter som måste påräknas, t.ex. muddringsarbeten eller förändrade strömningsförhållanden, och om behovet av anläggningen kan tillgodoses på något annat sätt utanför det strandskyddsområde som avses med upphävandet eller dispensen"*.

Det är således tydligt att stor restriktivitet ska råda, i synnerhet i områden som är tillgängliga för allmänheten, även avseende anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vatten.

Det exempel på anläggningar som ges i förarbetena är brygga. Förarbetena pekar även på att det måste klargöras vilket intresse den enskilde har av en dispens. Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 19 februari 2016 i mål M 7991-15, som avsåg uppförande av båthus, fört ett resonemang om skillnaden mellan byggnad och anläggning. Mark- och miljödomstolen kom där fram till att anläggning måste anses vara ett vidare begrepp än byggnad och att båthuset följaktligen kunde ses som både en anläggning och en byggnad. Bestämmelsen i 7 kap. 18 c § första stycket 3 var således tillämplig i det fallet och strandskyddsdispens kunde även medges.

Mark- och miljödomstolen bedömer att vissa av de åtgärder, exempelvis uppförande av bryggor, broar, gångvägar och muminhus, som avses vidtas inom området, i sig skulle kunna vara sådana anläggningar som avses i punkten. Domstolen bedömer

dock inte att punkten är tillämplig på en hel temapark med delvis – enligt planbeskrivningen – orörd natur inklusive hela det vattenområde som planområdet innefattar. Kommunen kan således inte heller stödja ett upphävande på denna punkt.

7 kap. 18 c § 5 miljöbalken

Kommunen har även hänvisat till femte punkten, dvs. att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området. Av prop. 2008/09:119 s 106 framgår att prövningen ska avse om åtgärden måste företas inom strandskyddsområdet. Om lokalisering kan ske utanför området ska den lokaliseringen väljas. Vidare anges: *”Åtgärder som kan komma ifråga är t.ex. sådana som tillgodoser kommunens behov av tätortsutveckling, olika typer av infrastrukturanläggningar, anpassning av miljön för bättre tillgänglighet för funktionshindrade, eller åtgärder som betingas av friluft-, naturvårds-, miljö- eller kulturhistoriska intressen inom strandskyddsområdet. För att det ska vara fråga om ett angeläget allmänt intresse bör den planerade åtgärden långsiktigt ge fördelar för samhället.”*

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 28 december 2015 i mål P 2930-15 prövat en detaljplan som innebar att ett vattenområde skulle tas i anspråk för en fritids- och semesteranläggning genom att bebyggas med 70 fritidshus, s.k. vattenvillor. Mark- och miljööverdomstolen, som upphävde beslutet att anta detaljplanen, fann att det fanns skäl att ifrågasätta hur angeläget det allmänna intresset var samt om det kunde tillgodoses utanför planområdet.

Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte att en temapark eller annan upplevelseanläggning kan vara av visst allmänt intresse för Karlstads kommun. Mark- och miljödomstolen bedömer dock inte att en sådan anläggning, i princip i sin helhet, behöver ligga inom strandskyddat område. Det är i detta fall inte heller fråga om att strandskyddet ska upphävas inom delar av det planlagda området för att möjliggöra att vissa särskilda anläggningar kan komma till stånd. Det är i stället fråga om att strandskyddet upphävs inom ett stort område såväl på land som i vatten, där detalj-

planen därutöver medger att området inhägnas åt alla landsidor. Mark- och miljödomstolen bedömer således att kommunen genom de utredningar som ligger till grund för planen inte visat att temaparken i sig är ett sådant angeläget allmänt intresse som avses i punkten. Kommunen har inte heller styrkt att det är nödvändigt att ta i anspråk ett strandskyddat område av den här storleken för en temapark/upplevelseanläggning. Den femte punkten kan således inte heller användas som stöd för att upphäva strandskyddet inom planområdet.

Det förhållandet att kommunen anger att man avtalsvis avser att tillse att exploatören håller grindar öppna under tider när temaparken är stängd förändrar inte domstolens bedömning. Inte heller den omständigheten att hav och vatten är ett viktigt inslag i Tove Janssons sagor förändrar domstolens bedömning.

7 kap. 18 c § 6 miljöbalken

När det gäller den sjätte punkten anges i prop. 2008/09:119 s 106, inte annat än att man får beakta om området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse. Det måste vara fråga om mycket speciella omständigheter som är mer eller mindre unika till sin karaktär. Mark- och miljödomstolen bedömer inte att en temapark med möjlighet till bad utgör en sådan unik omständighet som avses i den sjätte punkten, varför inte heller denna punkt är tillämplig i målet.

Upphävande av strandskydd inom område som omfattas av biotopskydd

Av planbeskrivningen framgår att det i anslutning till båtrampen finns en allé som omfattas av det generella biotopskyddet. Allén anges bestå av fem björkar och sju klibbalar. Ett biotopskyddsområde som omfattas av det generella biotopskyddet har inte några fastställda gränser. Det får dock anses rimligt att konstatera att det finns ett område med en viss areal som omfattas av biotopskydd och för vilket inte kommunen har möjlighet att upphäva strandskyddet. Detta framgår av 4 kap. 17 § PBL där det anges att en bestämmelse om upphävande inte får avse ett sådant område som enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. Det förhållande att kommunen beslutat om upphävande av

strandskyddet även inom detta område innebär dock inte annat än att beslutet i den delen inte blir gällande även för det fall att detaljplanen kommer att få laga kraft.

Sammanfattande bedömning av strandskydd

Mark- och miljödomstolen bedömer inte att kommunen visat att något av de anförda skälen för att strandskyddet ska kunna upphävas inom planområdet utgör ett sådant särskilt skäl som anges i 7 kap. 18 c § miljöbalken. De förutsättningar som anges i 4 kap. 17 § PBL för att kommunen ska kunna upphäva strandskyddet är vidare inte uppfyllda. Mark- och miljödomstolen ska således på denna grund upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser Mark- och miljödomstolen att beslutet att anta detaljplanen tillgodoser riksintresset enligt 4 kap. 2 § miljöbalken, Vänern med öar och strandområden, men inte riksintresset till skydd för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen finner heller att kommunen visat att det finns särskilda skäl för att upphäva strandskyddet i den föreslagna detaljplanen.

Mot bakgrund av hur bestämmelserna angående riksintresset i 3 kap. miljöbalken åsidosätts samt att det inte föreligger några särskilda skäl för att upphäva strandskyddet, strider planen mot dessa rättsregler. Det förhållandet att länsstyrelsen inte överprövat planen kan inte medföra att domstolen skulle vara förhindrad att göra en annan bedömning än vad länsstyrelsen gjort. Det finns därför skäl att upphäva detaljplanen på dessa grunder.

Övriga invändningar

Mot bakgrund av utgången i målet finns det inte anledning för domstolen att pröva de övriga invändningar mot kommunens beslut som har anförts i målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 8 juni 2021.

Karin Fridell

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Karin Fridell, ordförande, och tekniska rådet Mårten Dunér. Målet har beretts av beredningsjuristen Annie Kolvik.

Ink. 2020-01-22

Akt. P406-20

Aktbil. 32

KARLSTADS KOMMUN

sid 12 (35)

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
R2INKOM: 2020-01-22
MÅLNR: P 406-20
AKTBIL: 32**KOMMUNFULLMÄKTIGE**

Protokoll 2019-12-19

§ 7**Detaljplan för Skutbergets temapark**

Dnr KS-2019-462 Dpl 80

Kommunfullmäktiges beslut enligt kommunstyrelsens förslag

Förslag till detaljplan för Skutbergets temapark antas enligt plan- och bygglagen (2010:900) 5 kap 27§.

Reservation

Ljubica Jasic Modin (SD) meddelar att Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Parvane Assadbegli (V) meddelar att Vänsterpartiet lämnar en skriftlig reservation, se bilaga 3 till §7.

Peter Sörensen (KPL) meddelar att Karlstadpartiet Livskvalitet reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Protokollsanteckning

Monika Bubholz (MP) meddelar att Miljöpartiet lämnar en protokollsanteckning, se bilaga 1 till § 7.

Sammanfattning av ärendet

Den 19 juni 2017 fick stadsbyggnadsnämnden i uppdrag av kommunfullmäktige (KF 2017-06-19 8 § punkt 2) att ta fram detaljplaner för ett utvecklat friluftsområde på Skutberget som baseras på friluftsliv och områdets karaktär samt för en temapark inom utpekat område. I planarbetet skulle särskild hänsyn även tas till områdets natur- och kulturmiljö.

Stadsbyggnadsförvaltningen har upprättat förslag till detaljplan med miljökonsekvensbeskrivning för Skutbergets temapark. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra etablering av en friluftsinriktad temapark med koppling till vattnet/Vänern, med stor hänsyn tagen till områdets natur- och kulturvärden.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens protokoll den 12 november 2019.

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse den 29 oktober 2019.

Kommunledningskontorets tjänsteyttrande den 29 oktober 2019.

KARLSTADS KOMMUN

Stadsbyggnadsnämnden protokoll den 16 oktober 2019.
 Stadsbyggnadsförvaltningens tjänsteskrivelse den 8 oktober 2019.
 Planbeskrivning den 27 september 2019.
 Plankarta den 3 maj 2018, reviderad den 13 september 2019.
 Illustrationsplan den 3 maj 2018, reviderad den 13 september 2019.
 Illustrationskarta över planbestämmelser den 13 september 2019.
 Samrådsredogörelse den 3 maj 2019.
 Granskningsutlåtande den 8 oktober 2019.
 Miljökonsekvensbeskrivning den 25 september 2019.
 Kommunfullmäktige protokoll den 19 juni 2017.

Yrkanden

Erik Nilsson (KD) yrkar, med instämmande av Monika Bubholz (MP), Anders Tallgren (S) och Gunnar Ordell (M), bifall till kommunstyrelsens förslag: Förslag till detaljplan för Skutbergets temapark antas enligt plan- och bygglagen (2010:900) 5 kap 27§.

Lena Grip (V) yrkar, med instämmande av Göran Svensson (-), Ljubica Jasic Modin (SD), Leif Rundlöf (SD), Anita Rundlöf (SD), Patrik Johansson (SD), Lena Monsén (SD), Marcus Ågren (SD), Synnöve Aronsson (SD) och Peter Sörensen (KPL), avslag till kommunstyrelsens förslag.

Beslutsgång

Ordförande ställer Erik Nilssons (KD) med fleras yrkande mot Lena Grips (V) med fleras yrkande och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med Erik Nilssons (KD) med fleras yrkande.

Omröstning begärs. Kommunfullmäktige godkänner följande beslutsgång:

Ja-röst för bifall till Erik Nilssons (KD) med fleras yrkande.

Nej-röst för bifall till Lena Grips (V) med fleras yrkande.

Omröstningsresultat

Med 46 ja-röster mot 15 nej-röster beslutar kommunfullmäktige i enlighet med Erik Nilssons (KD) med fleras yrkande, se bilaga 2 till § 7.

Beslutet skickas till

Kommunfullmäktige
 Stadsbyggnadsnämnden
 Teknik- och fastighetsnämnden

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.